

Pagina 2

- ACTUALITATEA PENTRU TINERET
— Recital la Ateneu; „Zilele Bibliotecii Municipale”; Lecturi fundamentale: G. Călinescu; Ce e nou in edituri

- Scriitorul tânăr la maturitate
DAN VERONA :
„Literatura rămîne totuși o bucurie și nu o pedeapsă disciplinară”

Pagina 3

Pagina 5

- Cronica literară de Al. Piru
Labiș inedit
- O privire către cei care vin
Eseu de Șerban Cioculescu

- Cenaclul literar-artistic „CONFLUENTE” —

- prima ședință —
- Proză de Dan Lungu
- Poezie de Olga Ghițescu

Sărbătorirea intrării în literatură a unor debutanți-elevi.

Paginile 6-7

Proletari din toate țările uniți-vă!

Scînteia
SUPLEMENT LITERAR-ARTISTIC
tineretului

Anul VII
Nr. 45 (320)
12 pagini — 3 lei
Simbătă
7 noiembrie
1987

**DEMOCRAȚIA
FAPTEI
CREATOARE**

Trăim o epocă a marilor elanuri constructive, o epocă ale cărei realizări de excepție dau seama despre vocația creatoare a unui popor stăpin pe destinele sale istorice, gîndind și făurindu-și, liber și demn, viitorul. Desigur, tot ceea ce s-a înfăptuit și se înfăptuiește în acești ani, cei mai rodnici din întreaga noastră istorie, reprezintă concretizarea muncii avîntate a tuturor fiilor patriei, strîns uniți în jurul partidului, al secretarului său general, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, revoluționarul înflăcărat și ctitorul clarvăzător care a conferit, prin gîndirea sa cutezătoare, prin munca sa neobosită, dimensiuni de o amploare fără egal prezenței noastre în timp și în lume. Este incontestabil faptul că participarea activă a fiecărui cetățean al țării la proiectarea viitorului și la aducerea lui în prezent prin gînd și faptă este posibilă grație profundului democratism al societății noastre socialiste, democratism care înseamnă, în egală măsură, o mare cucerire revoluționară și un cadru deosebit de fertil pentru manifestarea inițiativei creatoare, pentru promovarea susținută a noului. Idealurile noastre comune pot deveni astăzi realitate grație acestui democratism care nu numai că permite, dar solicită imperios, în același timp, gîndirea colectivă și unitatea de acțiune. În acest sens, apropiatele alegeri de deputați pentru consiliile populare constituie o expresie

SUPLEMENTUL LITERAR-ARTISTIC

(Continuare în pag. a II-a)

Premii pentru țigăriserile Titinei Comșa

Fulgurări

În vederea limbii române

Infioară-te, frate, pămîntul pe care-l calci are culoarea ochilor lui Eminescu ;
(sub tălpi ascuțite au nu simți luciul viu al privirilor lui ? !)

Pavă e pămîntul de ochi, nici asfaltul nu le acoperă zvicnetul, și nici norii. Iarba aceasta, cînd bate vîntul fiecă fir al ei scilipește tandru-ironic și mat, ca irisul tragic al vreunui altui poet.

N-ai cum fugi, n-ai încotro. Te-ai născut în vîietul greu și în clarul limbii române. Psalmii de taină vor da veșnic ocolul grădini, plumbul de toamnă

veșnic cădea-va și galben ca ploile lui Bacovia, cerul de martie albastru-l va sparge hămesit al privirilor lui Nichita, inima lui cu umbra ta și-o va acoperi.

N-ai încotro. Veșnic Veneția se va prăbuși în idee. Veșnic marea va tălăzui mormint fără soț. Veșnic Luceafărul sol al altui Cosmos va fi, floare abstractă

a unui dor fără spațiu, un ochi rece clipind și gîndindu-ne din fraterna — lumilor — singurătate...

Ce-a fost spus, a fost spus. S-a transformat din poet în poet, din carne-n cuvînt, — și în lege. De teribilul adevăr al rostirii neamului tău nu este lege să te dezlege.

GABRIELA NEGREANU

Constelația Lebedă va fi schimbată cu Orion. E timpul, uitîndu-ne cum ară la frig milioane de frunze, să știm cum, încet, toamna se subțiază făcînd loc iernii. Ea pleacă depărtîndu-se de noi și împingînd un car de frunze, uităși-vă și priviți-o odată cu mine, și nu peste mult timp, o sanie va cobori pe asfalt așteptînd să ningă Orioc.

Intr-o zi, într-un parc, căci parc este spațiul din fața Ateneului, un om mi

s-a părut că vrea să-mi povestească cum se schimbă gîrzile cerești. El are în grija sa statuia lui Eminescu-

fost, poate, colegul de bancă al lui Eminescu. Aveam lingă mine un buchet de garoafe, mă pregăteam pentru

m-am îndreptat spre Eminescu, el nu era statuie, el era Veneră și Madonă, el era Floare albastră, el era Făt Frumos din tei, el era La steaua, el era Dintre sute de catarge...

M-am întors la locul meu pe bancă și-o clipă am citit în ochii lui o lumină ciudată, și ridicînd bastonul din asfalt, și îndreptîndu-l o secundă spre mine, era ca și cum m-ar fi binecuvîntat.

ARETA ȘANDRU

El era Floare albastră

cu, statuie care iarna se transformă într-un mesteacăn. Era o altă toamnă, iar el, paznic de jar, trecea dureros de conștient că nu a

„o aniversară”, dar nu îndrăzneau să le dau. S-a uitat lung la ele, la mine și m-a ajutat să mă ridic din pri-dureros de conștient că nu a viri. Cu garoafele în brațe

Pagina 9

- Partea a doua a anchetei : CUM CONTRIBUIȚI LA AFIRMAREA GENERAȚIEI DIN CARE FACEȚI PARTE ?

- A.B.C. — Cenaclul prin corespondență

- CE MAI Scriu REVISTELE ? — „Amfiteatru”, „Cronica”

Pagina 10

Pagina 11

- „DRAGOSTEA” ÎN VREME DE CIUMĂ” de Gabriel Garcia Marquez
- Pași prin bătătura planetei : Cetatea lui Gîngis han

DEMOCRAȚIA FAPTEI CREATOARE

(Urmare din pag. 1)

grăitoare a democrației muncitorești revoluționare, un eveniment marcat de manifestarea liberă a unanimei voințe de mai bine, a hotărârii întregului popor de a înfăptui în mod exemplar politica partidului nostru comunist, politică în centrul căreia se află omul, aspirațiile sale, fericirea și bunăstarea lui. Fericire și bunăstare care înseamnă muncă, pasiune, dăruire și abnegație revoluționară, dar, în același timp, și pace. Pornind de la acest adevăr fundamental, partidul, secretarul său general, tova-

rășul NICOLAE CEAUȘESCU, marele erou al păcii, stimat și prețuit pe toate meridianele lumii, desfășoară o amplă activitate internațională consacrată realizării unui climat de înțelegere, prietenie și colaborare între toate popoarele, înfăptuirii unei lumi mai bune și mai drepte, lipsite de arme și războaie, pe planeta noastră. Participarea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, la Moscova, la festivitățile prilejuite de cea de-a 70-a aniversare a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie constituie o nouă mărturie a dinamismului poli-

ticii noastre externe, a liniilor sale de forță, care se numesc dezvoltare, independență, pace, dezarmare și colaborare. Cuvintele rostite cu această ocazie de președintele României socialiste, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, reprezintă, din această perspectivă, noi și strălucite expresii ale năzuințelor poporului nostru de a trăi liber și demn, de a-și înălța patria pe noi trepte de progres și civilizație, într-o lume și într-un timp al păcii, al colaborării rodnice, prietenești cu toate națiunile.

ACTUALITATEA PENTRU TINERET

NOTE • INFORMAȚII • MICROINTERVIURI AGENDĂ • AVANPREMIERE • RECOMANDĂRI

In curs de apariție

Centrul metodic al Ansamblului artistic al U.T.C., pentru activitatea cultural-artistică din cluburile și casele de cultură, ale științei și tehnicii pentru tineret elaborează, cu bune rezultate, un „Indrumar metodic pentru activitatea politico-educativă și cultural-artistică din cluburile și casele de cultură, ale științei și tehnicii pentru tineret”. Primul număr a apărut în 1985, al doilea în 1986, iar acum e pe drum, spre cei interesați, al treilea număr.

Pentru tineri, la Tirgu Jiu

Casa de cultură, a științei și tehnicii pentru tineret din Tirgu Jiu sărbătorește un deceniu de activitate. Iată câteva dintre acțiunile inițiate cu prilejul acestui eveniment: spectacolul cultural-artistic la Clubul Schela de foraj Tirgu Cărbunesti (10 noiembrie, ora 18,30) vernisajul expoziției „Tinerii lumii doresc pacea”, realizată de membrii cercurilor de pictură și micii artiști (11 noiembrie, la sediu), simpozionul „Tineretul — factor activ în procesul edificării societății socialiste multilaterale dezvoltate în România. Rolul și locul caselor de cultură, ale științei și tehnicii pentru tineret în educarea comunistă, revoluționară a tinerei generații” (13 noiembrie, ora 14). Festivitatea de închidere a manifestărilor prilejuite de această aniversare va avea loc în ziua de 14 noiembrie.

Teatru

Pe scena copilăriei

Literatura mare la întâlnirea cu cei mici pe scena Teatrului „Tândărică”. Două montări interesante: „Mănușa” — scenariu Brindusa-Zaița Silvestru și Liudmila Szekely Anton, având la bază un poem epic tradus de Mihai Eminescu din Fr. Schiller; a doua e realizată după „Cartea cu jucării”, a lui Tudor Arghezi.

Cicăniște stagiați

Instituție artistică binecunoscută, Teatrul Tineretului din Piatra Neamț a constituit și constituie și astăzi un loc unde generații după generații de actori, regizori, scenografi își desăvîrșesc pregătirea artistică. Înființat în 1961, Teatrul Tineretului din Piatra Neamț continuă vechea tradiție a Teatrului comunal înființat în... 1871. Printre cei care au debutat în teatru aici se numără Florin Piersic, Leopoldina Bălănuță, Traian Stănescu, Carmen Galin, Virgil Ogășanu.

„Zilele Bibliotecii Municipale”

Comitetul de cultură și educație socialistă al Municipiului București, Biblioteca Municipală „Mihail Sadoveanu” organizează în această perioadă „Zilele Bibliotecii Municipale”, acțiune de largă participare și angajare culturală și artistică dedicată Conferinței Naționale a partidului. Se desfășoară nu mai puțin de 15 acțiuni specifice dintre care menționăm: „Concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, privind rolul artei și literaturii în formarea omului nou, constructor al societății socialiste”, „Strategia actului cultural-educativ și spiritul revoluționar”,

„Cartea în sprijinul producției”, „Prozatori ai timpului prezent”, „Biblioteca publică — factor de cultură și educație”. Acțiunea se încheie miine, 8 noiembrie, cu „Trofeul Micului Cititor”. Printre oamenii de cultură și artă care și-au adus sau își aduc contribuția s-au aflat acad. Alexandru Balaci, scriitorii Ion Lăncrănjan, Platon Parădău, Eugen Teodoru, Lucian Avramescu, Mihai Ungheanu, Alex. Ștefănescu, prof. univ. dr. Zoe Dumitrescu-Busulenga, dr. Mihai Coman, istoricul Panait I. Panait, actrița Mitică Popescu, Luminița Gheorghiu, Gheorghe Cozoric, Sebastian Papiian, regizorul Stere Gulea etc. etc.

Vă recomandăm

EXPO: Ion Vlahu

Văzut ca o casă a oamenilor, pământul este un spațiu generos, locuit, în viziunea arhitectului Ion Vlahu, de un sentiment de continuitate și de putere asupra viitorului. Expoziția sa din incinta Institutului de Arhitectură face un apel la memoria noastră, constituindu-se din acvarele rafinate și din uleiuri. Indiferent de localizare — spații cunoscute, autohtone, europene sau orientale — ele supun imaginației noastre o frumoasă și ocrotitoare realitate. (A. ȘANDRU).

Lecturi fundamentale

G. Călinescu

Vom putea ști pe de rost, după ce am citit „Viața lui Mihai Eminescu” de George Călinescu, tulburătoarea frază: „Ape vor seca în albie, și peste locul ingropării sale va răsări pădure sau cetate, și cite o stea va vesteji pe cer în depărtări, până când acest pământ să-și stringă toate sevele și să le ridice în țeava subțire a altui crin de țaria parfumurilor sale”.

Carte

Expoziție de carte

Dintre neobositele preocupări ale Bibliotecii „Gh. Asachi” din Iași pentru popularizarea cuvintului tipărit menționăm și genericul „Oameni și fapte ale României” — în carnea de reportaj.

Muzică

Recital la Ateneu

O tinăra pianistă, Oana Velcovici, excelență interpretă a unor lucrări de Beethoven, Chopin, Schuman, Mihail Jora, Andricu, Silvestri ne invită, duminică, 8 noiembrie, ora 19, la recitalul de pian pe care îl va susține în Sala Mare a Ateneului Român. Citeva date despre această pianistă: absolventă a Conservatorului „Ciprian Porumbescu” din București, clasa pian, deținătoare a Premiului „Dinu Lipatti” și a numeroase premii în Festivalul național „Cintarea României”. A cântat cu Orchestra Radio, a susținut recitaluri în cadrul prestigioasei filarmonici „George Enescu” și colaborează în mod curent cu filarmonicile din țară. Este primul ei recital în Sala Mare a celei dintii instituții muzicale de la noi. Miine seară o vom putea auzi cântând Sonata opus 109 în Mi major și Sonata opus 27 nr. 2 (Sonata „Lunii”) de L. van Beethoven, trei mazurci și patru poloneze de Fr. Chopin (printre care și „Marea Poloneză”). Să-i dorim succes!

Cronicalul nostru de specialitate va consemna la fața locului.

Studio '88

Încă 88 de locuri pentru cei îndrăgostiți de muzică la magazinul... „Muzica” din București. Dorind ca autorii de muzică să beneficieze de contactul direct, spontan, cu publicul meloman, responsabilii acestui magazin, îndrumați de compozitorul Edmond Deda, au repus în circuitul artelor, un spațiu de dialog (în primul rând muzical!). Printre cei dintii invitați se numără și tinerii, atît în sală cit și pe scenă.

Poezii și liedul

Semnalăm apariția unui cuprinzător volum de „Lieduri” semnat de Emil Lerescu. Conținând între copertile sale partituri pentru voce și pian, această carte de muzică are „semănată” printre portative versuri de mari poeți români. „Lieduri” de Emil Lerescu — un punct de convergență a două arte.

Simfonii

„Electrecord”-ul scoate două discuri ce reunesc importante creații din patrimoniul muzicii universale. Discul Joseph Haydn intitulat „Symphonies” (Simfonii) ne prezintă în interpretarea Orchestrei simfonice din Constanța, condusă de Paul Stalcu, Simfonia nr. 100 în Sol major și Simfonia nr. 103 în Mi bemol major. Al doilea disc este „un Schubert” (Simfonia nr. 9 în Do major) cu orchestra simfonică „George Enescu”, având la pupitru pe George Georgescu.

Ce e nou in edituri
Interlocutor astăzi

Călin Dimitriu

— Tovarășe director Călin Dimitriu, Editura Sport-Turism și-a structurat cea mai mare parte a producției de carte pe câteva serii și colecții cu largă audiență la public.

— În ce privește literatura pentru turism, locul central îl ocupă ghidurile, organizate la rindul lor în ghiduri generale, ghiduri de oraș, mici îndreptare turistice, precum și o colecție de cea mai largă audiență, Munții noștri. În cadrul acestora am tipărit lucrări valoroase, menite să popularizeze patrimoniul turistic, precum și monumente și locuri istorice din toate zonele țării. Aș menționa, dintre titlurile difuzate de-a lungul anilor, doar câteva ghiduri generale, a căror utilitate s-a dovedit incontestabilă: România — Ghid turistic, Ghidul stațiilor balneoclimaterice din România, România — Cartea de vizită a orașelor, Imprejurimile Bucureștilor, Ghidul peșterilor din România. Prin întreaga noastră activitate editorială, nu ne limităm doar la faptul turistic luat ca atare, ci îl încorporăm ca mesaj în latura educativă și formativă a tinerei generații. Ne referim, deci, la valențele sale culturale, istorice, de cunoaștere a patrimoniului nostru spiritual.

— Seria PE URMELE LUI... este una dintre cele mai bune serii editoriale actuale.

— Se va împlini, în curând, un deceniu de la apariția primului ei număr: Pe urmele lui Mihai Eminescu de Augustin Z. N. Pop. Iar prin intermediul colecției propunem biografiile itinerante ale unor mari înaltași ai culturii și științei naționale: George Coșbuc, Ion Ghica, N. Grigorescu.

— Editura promovează și serii de beletristică?

— Da, e vorba de Locuri și legende și Cartea de vacanță. Prima popularizează legendele unor locuri și localități, cum ar fi cele din nordul Olteniei, a doua, cu mare priză la public, aduce în peisajul cărții românești contemporane literatura menită să reconforteze spiritual lectorul pe care ni-l imaginăm în postura de turist cînd citește. Citeva exemple: Cartea cu prieteni de Fănuș Neagu, Intîmplări cu scriitorii de M. Micu, În căutarea umorului pierdut de Dan Mihăescu, Test de fidelitate de Toma Biolan.

— Există în Editura Sport-Turism cărți care își propun și cultivă teme inspirate din peisajul contemporan al patriei și care apelează la mijloace de expresie proprii beletristicii?

— În acest sens, prestigioasă este colecția Cintarea României; vă recomandăm ultimele lucrări: Orașul sub formă de inimă de Ion Mărgineanu, Praguri de bronz de Ion și Lia Andreiță, România, zbor alb de porumbel de Petre Idriceanu.

— Editura dv. a abordat de-a lungul anilor și alte titluri.

— Precolumbia (Darie Novăceanu), Insula Paștelui (traducere din Fr. Maziere), Grăbit prin America (Teodor Marian), Orașe infidele (Pop Simion), Călătoriile împăraților Hadrianus și Caracalla (Dumitru Tudor). Fără falsă modestie ne gîndim la faptul că volumele apărute sub emblema Editurii noastre au o prezentare grafică deosebită. În acest sens este și ultimul volum apărut, Filatelia A-Z de Marcel Dănescu.

— V-aș propune atunci câteva cuvinte... DE LA A LA Z.

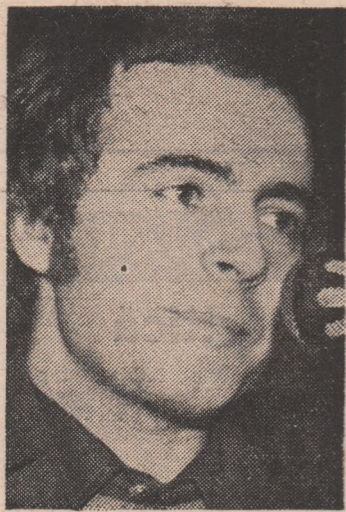
— Iubitorii sportului sînt încîntați să găsească în librării cărți apărute într-o colecție cu titluri ca: Șah de la A la Z, Handbal de la A la Z, Tenisul de la A la Z.

— Și, desigur, Fotbal de la A la Z care, împreună cu cele spuse de dv., sînt adevărate enciclopedii.

— Desigur, dar producția noastră editorială este mult mai vastă, indiferent dacă ne referim la lucrările de sport sau de turism.

Interviu realizat de
ARETA ȘANDRU

Dan Verona

„Literatura rămâne totuși o bucurie și nu o pedeapsă disciplinară“

Dan Verona s-a născut în anul 1947, la Lunca, în județul Bacău. Absolvent al Facultății de limba și literatura română din București. Redactor la Radio-televiziune; de două ori pe zi poți auzi vocea lui blîndă: „Ați ascultat un moment poetic. Versuri de...”. Un roman biografic, „Ingerii chilugi”, apărut la Editura Albatros, în 1982 e ca un liant între volumele sale de poezie editate - cu o singură excepție: „Cartea runelor”, Editura Eminescu, 1976 - de Editura Cartea Românească: „Noaptea migratoare”, imnuri, 1972, „Zodia măslinului”, 1974, „Dați ordin

să inflorescă magnolia”, 1977, „Viața la treizeci și trei de ani”, 1981 și „Balada vestitorului și alte poeme”, 1986. Două premii ale Uniunii Scriitorilor.

Dan Verona este unul din cei mai eminescieni poeți ai noștri, începînd cu obirșia și fizionomia, pînă la esențiala exprimare lirică, de încărcare a fagurelui limbii materne cu marile teme naționale. Poeziile sale de dragoste, grele de mișcătoare „durere dulce”, au o muzicalitate infinită.

— N-ai prea dat interviuri, Dan Verona.
— Nu prea. Mi-am spus că nu e bine să incurc lumea numai așa ca să mă aflu în treabă.

— Totuși...
— Totuși a apărut cîndva într-o revistă un interviu și-mi pare rău și acum că a apărut. Spuneam acolo niște lucruri pe care nu le-am spus niciodată... Și mai există un interviu luat de un poet, prieten de-al nostru, rămas în manuscris.

— Pentru discuția noastră, am să apelez din cînd în cînd și la acel interviu care se află acum în fața noastră. Ești de acord?

— Desigur.
— Iată: „Ne cunoaștem de niște ani. Mulți, puțini... Rar și-am cerut să-mi vorbești despre copilăria ta. N-ai face-o nici acum, cînd purtăm un dialog public, dacă n-ai ști că te obsedează, la modul literar, acest tărîm pierdut și pe care, iată, încerci să-l reinvi în cărțile tale. Voind să te prezînt cititorului, nu pot ocoli, deci, asemenea subiect în care stă, cred, cheia unor simboluri din poemele tale“.

— De fapt, aș putea vorbi de două copilării. Prima, petrecută în casa bunicii mele dinspre mamă, într-o comună de lângă Bacău. Un fel de paradis din care copilul de atunci a reținut pentru totdeauna niște grozave călătorii miezonoptice spre oraș, aruncat de bunică-său, Gheorghe Crețu, deasupra carului plin cu mere. Niște călătorii la capătul lumii pentru copilul invelît într-un cojoc de oaie și care acum îmi par de neimaginat ca și cum nici n-ar fi existat. Apoi, deodată, un scurt-circuit în existența mea, prin dispariția părinților. Așa începe a doua copilărie, devenind clientul unei case de copii. În timpul din urmă mă întorc tot mai mult la acea perioadă, nu trece o noapte fără să mă gîndesc la anii aceia atît de cruzi, atît de curați. Încerc să mă regăsesc, să-mi recuperez copilăria, dacă se poate spune așa, pe care într-o clipă de nesăbuită am vrut s-o uit. Încerc să mă purific, să-l pot privi în ochi pe copilul care am fost. Și știu ce mă obsedează? Deși alte lucruri sînt mai importante. O prăjitură, adică felul trei, în limbajul nostru sofisticat. În zilele de vară atît de lungi, atît de nesfîrșite, tîrîndu-se ca un tren lovit de insolăție, așteptam leșinați masa de prînz. Cînd auzeam clopoțelul, salivam ca exemplarele lui Pavlov. Intram în sala de mese și aspiram cît ai clipi felul unu și doi și apoi așteptam ca niște belferi felul trei, de obicei o prăjitură. În ea ne puneam toată speranța, era sîrbătorea noastră și rugăciunea și absolvirea, dacă vrei. Dar nu toți se bucurau de ea. Din clasele mari se alegeau șefi de clasă pentru cei mici...

— ...seamănă cu ordinea mondială. Vroiau prăjitura!

— O pretindeau ca tribut. N-aveai scăpare. Cei mici, bineînțeles, sufereau. Mai bine le-ai fi luat viața decît prăjitura. Ca să scap de obsesia ei am scris o carte, un roman s-ar spune, ce să faci, am căzut și eu în capcana celor care cred că viața lor e un roman. Am intitulat-o „Ingerii chilugi“.

— În multe dintre poemele tale este prezentă mereu imaginea mamei...

— Prin poezie am încercat să-mi fac apropiat chipul ei, să mă obișnuiesc cu prezența ei prin cuvînt, amintirile despre ea fiind atît de șterse, încît uneori aproape că mă îndoiesc c-a existat. Ea a fost condamnată, prin nu știu ce edict, la o tinerețe perpetuă, niciodată nu mi-am putut imagina cum ar fi arătat bătrînă. De multă vreme trăiesc un sentiment ciudat: mă gîndesc la ea ca la un copil, de vreme ce eu acum sînt mai bătrîn decît ea.

— Se pare că ai o fire blîndă. E adevărat, sau e numai o mască?

— Nu știu cît de blîndă este firea mea, dar jur că am încercat să fiu bun, am încercat să-mi cultiv o anume bunătate dezinteresată. Chiar și așa, e foarte greu să împaci pe toată lumea. Uneori te mai trezești cu cite un pumn de la cine nu te aștepți, ca și cum i-ai fi dușman adevărat. Bineînțeles că am fost investit și eu cu o anume porție de răutate, ca toată lumea, cred, dar important este faptul să

nu lași animalul liber, să-l strunești la timp, să nu producă prea mari stricăciuni. În orice caz, un poet japonez spune: e atît de obositor să fii rău!

— Să ne întoarcem iarăși la vechiul interviu. „Voi încerca, pentru a te scoate din tăcere, să exagerez cîteva lucruri. Faci parte dintr-o generație contestată! — Nu-i chiar așa!

— Firește că nu-i chiar așa. Dar cum e?

— În primul rînd nu știu dacă noi constituim o adevărată generație. Asta numai timpul o poate confirma. Dar pentru că acum vîd că se poartă deceniul și generația, hai să ne numim și pe noi, debutanți în deceniul 8 — generație. Nu cred, deci, că noi am fi o generație uitată. Nici contestată. Sigur, tratamentul la care am fost supuși nu-i prea fair-play. La un moment dat am fost taxați drept manieristi, chiar dacă nu totdeauna în sens peiorativ. Totuși, cuvîntul a creat o anumită stare de suspiciune față de scrisul nostru. Fapt sigur, poezii care au debutat în jurul anului 70 n-au prea stîrnit strîgăte de entuziasm“.

— Mai ești de acord cu cele spuse atunci? Dar cu mai recenta idee că am fi o generație „sandvici“?

— Este ca un joc de copii. Un sentiment de generație, există fără discuție, scriitorii iși vă la un moment dat au ceva în comun. Întotdeauna a fost așa. Mai ales scriitorii tineri întrețin acest sentiment. Este de înțeles. Nu vîd nimic rău în asta. Sigur, împărțirea lumii pe atîtea generații, promoții etc., derutează puțin. Este un lucru asemănător adreselor noastre kilometrice, stradă, număr, bloc, scară, apartament, ca pînă să le înșiri pe toate, uși unde stai. În orice caz, pe mine nu mă sperie avalanșa de generații, mă întristează (dacă îmi permiți să fiu puțin melodramatic) doar graba cu care sîntem îngropați unii și alții, mai tineri sau mai bătrîni, fără să se aștepte punctul final ce aparține totuși destinului.

— Lucrezi la radio de ani de zile, ești la curent cu poezia din toate timpurile. Cum vezi poezia română în context universal?

— Aș putea să răspund și eu ca mulți alții că poezia noastră poate concura oricînd poezia mondială, că în nici un caz nu este mai prejos, dar din diverse motive este greu să pătrunzi în universal. Eu, cititor pasionat și uneori obligat îi cred pe cuvînt pe cei care au tocit meridianele lumii și într-un fel au devenit chiar specialiști în evaluări, clasamente. N-am nici un motiv să nu-i cred. Cu toate că am citit cam tot ce s-a tradus la noi (obligație de serviciu) îmi vine greu să mă pronunț categoric. Deși s-a tradus foarte mult, sînt goluri mari, neacoperite. Au apărut multe antologii, dar prin intermediul lor poți citi doar simbolul pădurii, nu și pădurea. Din marile poezii s-au tradus deseori texte neesențiale, încît îți vine să te întreb de ce oare sînt mari? Uneori echivalentele românești sînt precare, avem totuși foarte puțini traducători pe măsura operelor de tradus. Rari sînt cei de talia lui Alexandru Philippide sau Tașcu Gheorghiu, spre exemplu. Chiar și în aceste condiții bănuiesc că zvonurile nu sînt totuși zadarnice. Umblînd pe la curți înalte, în cele din urmă ni se face dor tot de Eminescu, de Arghezi, de Blaga, Bacovia, Barbu, Pillat, Voiculescu, Botta, Nichita. Ni se face dor și de alții mai dincoace, mulți la număr, după cum ar trebui, cred, să învățăm să ni se facă dor și de alții mai puțin răsfățați, sînt atîția poeți tineri și mai puțin tineri peste care trecem ca vîntul de primăvară. Cei care vin, unii abia cunoscuți de prieteni, să zicem un Iordan Grecu (Iordache, pe buletin) sau Nica Stan, ar trebui și ei să ne găsească pregătiți măcar cu o schiță de salut.

— Dincolo de nemulțumirile noastre întregi sau pasagere, admirăm fiecare dintr-un citiva critici (fără a fi nevoie să fi scris despre cărțile noastre), oameni de rafinament cultural, cu gust sigur și de-o integritate morală indiscutabilă. Și totuși, ce crezi că lipsește criticii noastre literare sau, poftim, unei anume critici literare?

— Înainte de a demola, este lucru știut, un critic trebuie să aperse literatura, să

se apropie cu dragoste de ea. El este asemenea unui medic conștient că ține în mînă un bisturiu, nu un rețevet. Ce-ai zice dacă, înainte de a da o sentință, ar trebui să depună și el un jurămint precum slujitorii lui Hipocrat?

— Cînd ai fost, dacă ai fost, grav nedreptățit?

— Nu cred că am fost nedreptățit. Pentru mine e un semnal de alarmă cînd toată lumea te laudă. Poate cînd eram mai tînr și la trup curat mi-a mai sîngerat inima pentru unele și altele. Literatura rămîne totuși o bucurie și nu o pedeapsă disciplinară.

— Cum arăta „viața la treizeci și trei de ani“?

— Vîrsta cînd am simțit că nu mai sînt nemuritor. La treizeci și trei de ani domnul nostru al tuturor, Mihai Eminescu, își încheia practic opera. La vîrsta asta noi încă mai rătăcim prin hățisuri și deseori după un vînat precar. Pînă acum eram fericit că pot scrie și nu mă mai interesa altceva. Am început dintr-odată să mă tem de cuvinte, de încălcarea pe care-o poartă sub aparent inocentul lor veșmint. Pînă la vîrsta asta nu mi-am pus întrebarea dacă ele, ascund polen sau dinamită. Acum mi-am pus-o și am înțeles că nu mai sînt poet tînr.

Poetul tînr își este suficient sieși, el scrie din prea-plinul ființei sale, este Orfeu imblînzind natura cu cîntecul său. El este un intuitiv, el cîntă pur și simplu. Ruptura de care vorbesc se produce abia cînd Orfeu o pierde pe Euridice. Abia acum devine el conștient de misiunea sa, conștient de sine, de puterea cîntecului său.

— Spune-mi — și altfel decît printr-un vers — ce este poezia? Nu-ți cer o definiție universală, dar, precum știi, această întrebare, așa, exprimată frust, omoară multă lume. Deci, cu litere mari, CE ESTE POEZIA?

— Încîntat te anunț că nu posed nici eu o definiție universal valabilă pentru a rezolva misterul acesta numit poezie. Cred totuși că poezia apare pentru a suplini o pierdere. Cum am mai spus încercarea lui Orfeu de a o recupera pe Euridice.

Cred în puterea terapeutică a poeziei și mai cred că ea generează anticorpii necesari ființei noastre pentru a supraviețui. Concep poezia ca pe o formă de luptă împotriva violenței, a prostiei, a profanatorilor de tot felul, a iraționalului. Nu-mi pot imagina lumea fără poezie, după cum nu-l pot imagina pe Paris oferînd Afroditei un măr putred. Ce vrei, sînt un desuet. Și completez cu aceste frumoase cuvinte ale lui Carl Sandburg, cu care ar fi trebuit de fapt să încep: „Poezia este jurnalul unui animal marin care trăiește pe uscat și ar vrea să zboare“.

— Și pentru că poezie fără poet nu există, fără nălucirea și arderea lui, și pentru că noi, în acest interviu, am ajuns la întrebări capitale și pentru alte cîteva motive, m-ar interesa, poete, să-mi spui, cu fața spre cititorul acestor rînduri, ce este poetul. Te întreb și pentru că unii, scoțîndu-i căciula, cred că i-au scos aureola.

— În viața de toate zilele poetul este un om ca toți oamenii, poate mai vulnerabil decît alții. Adesea îl vîd între două mașini, alergînd spre serviciu, ori izbindu-se de grijile cotidiene. Mulți s-au străduit, cu pasiune demnă de o cauză mai bună — cum sugerezi și tu — să-i demoleze mitul, cel mai inofensiv posibil. Și cred c-au reușit. Nici nu era prea greu. Eu am avut un adevărat cult pentru poeți, pentru scriitorii în general. Astăzi cunosc mulți poeți despre care am auzit și bune și rele, dar asta nu mă face să-mi schimb sentimentele. Știu că nu sînt nici mai buni nici mai răi decît ceilalți muritori. Îi privesc cu aceeași sfială pentru că eu vîd, dincolo de unele nesăbuite, de orgolii, nopțile chinute în fața colii de hirtie, vîd acel „animal marin care trăiește pe uscat și ar vrea să zboare“. Continuînd acest gînd aș asemăna pe poet cu acei pionieri ai aviației care se înălțau cîteva metri cu aparatele lor ca apoi să se prăbușească. Ei și-au cheltuit viețile pentru o palmă de cer și nu

disperau cînd se prăbușeau, ci o luau de la capăt. Nu așii turboreactoarelor mă impresionează, nici măcar cosmonauții. Aceștia n-ar fi existat fără eșecurile celor dintii, fără cei cîteva metri de zbor care pentru mine valorează mai mult decît distanța pămînt-lună. Mă opresc aici, că încep să devin patetic.

— Ai scris și scrii poezie patriotică. Cîteva poeme sînt de-o inegalabilă frumusețe. Pline de simțire, de-un nobil și tragic patetism. Te-am ascultat recitînd nu o dată „Limba română“. Aș vrea să-ți știu opinia despre poezia patriotică.

— Îmi place foarte mult cum sună această propoziție: „orice poezie bună scrisă în limba română este și poezie patriotică“. Sau propoziția: „și o poezie de dragoste este patriotică“. Mă fac părtaș la asemenea gînduri atunci cînd sînt de bună credință și nu doar o simplă jonglerie. Dar noi, într-o bună tradiție românească, numim poezie patriotică acel gînd curat și „duretos de dulce“ avînd drept sursă inepuizabilă patriotismul in-suși, care în spațiul acestui neam capătă accente specifice. Această poezie ne exprimă în totalitate sufletul, după cum Iliada nu se putea naște decît la greci. Shakespeare a scris Sonetele, Voiculescu și-a imaginat o continuare a lor. Gîndul ăsta putea să-l aibă și un poet din Filipine, de exemplu. Miorița nu se putea naște în Groenlanda. Bineînțeles, nu am în vedere acum criteriul valoric. Vreau să spun că iubirea, moartea, deznădejdea, speranța sînt teme universale. Sigur că un poet român și le va arma din perspectiva limbii sale românești. Sigur că dulcele corn eminescian îmi va suna altfel decît cornul de vinătoare al lui Apollinaire. Dar aici intră în discuție talentul, geniul care desăvîrșește sunetul unor poeme-unice. Pe cînd eu, poet român, nu-l voi confunda niciodată pe Ioan Voievodul cu Ahile, de exemplu, deși, în cele din urmă, ambii sînt eroi. Istoria Angliei o citesc cu încîntare, uneori contrariat, ca pe un roman polițist. Dar istoria acestui neam nu am parcurs-o și nu o pot parcurge decît plîngînd. Nu cu lacrimi pe obraz și mestecînd chewing-gum. Îmi plînge sufletul. Și nu cred că există poet român care s-o parcurgă altfel. Și nu cred că există poet român, și nu cred că va exista, fără să trăiască prin scris, încă o dată și încă o dată, la nesfîrșit, destinele lui Ioan Voievod, Miron Costinul, Mihai Viteazul, Brăncoveanu, Bălcescu, Iorga. Aceștia toți și încă o mie de alte lucruri, mai mari sau mai mici, formează universul a ceea ce numesc eu, și nu numai eu, vezi bine, poezie patriotică.

— Nu crezi că uneori, sub aparența că este criticată poezia patriotică proastă este criticată — poate în virtutea inerției — chiar poezia patriotică? Nu mi-a mai fost dat să citesc demult lauda, exprimată clar, cu toată gura și cu tot condeiul și cu toată răspunderea, a unor astfel de poeme de excepție cu toate că ele sînt.

— Cred că în literatura noastră, ca și prin alte părți de altfel, se creează uneori false probleme. Trebuie să ai geniu să poți compromite o literatură, un gen sau o specie literară. Poate cineva bruia marile poeme care s-au scris și care, de bună seamă, se vor mai scrie? Sigur, se mai rețin uneori ca anecdotă versuri ca acestea scrise de un fost celebru „poet“: „Ostași ai lui Mihai și Ștefan cel Mare / Intrați în rîndurile miliției populare“. Dar cînd apare un poem deosebit, în jur se face deodată lumină.

— Iată cum, Dan Verona, vei apărea cu două interviuri de-odată. Regreți ceva?

— Regret că generația noastră n-a învățat să încetinească acest secol prin lungi epistole și prin mersul pe jos. Am fi suspendat clipa și ne-am fi dat mai bine seama cine sîntem, ce vrem și ce se întîmplă cu noi și încotro ne îndreptăm. Așa, luați de treburile zilnice, ne întîlnim, ne salutăm, ce mai faci, cum o duci, ce mai scrii și plecăm mai departe fără să ne dăm seama că poate am și murit între timp.

Interviu consemnat de
CAROLINA ILICA

CARTEA DE PROZĂ

Prea covârșitoarea luciditate

Insidioasă, prejudecata ne îndeamnă să bănuim romanele scrise de poeți ca fiind liricizate excesiv, ca născându-se din metaforizări mai mult sau mai puțin încifrate, la nivelul frazei, și din acumulări de stări sentimentale mai mult sau mai puțin vagi, la nivelul construcției. Nimic din toate acestea nu îngreunează structura romanului lui Gabriel Chifu. *Unde se odihnesc vulturii* (Ed. Eminescu, 1987), deci prejudecata, așa cum îi stă bine oricărei prejudecăți, este infirmată. Gabriel Chifu este cunoscut ca poet de substanță și subtilitate în expresie. O altă ipostază a sa (nemanifestată, încă, editorial, ci doar publicistic) relevă și apetența pentru critica și eseistica literară. Îmi pare că apropierea de genul românesc s-a făcut, în cazul său, din această a doua direcție. *Unde se odihnesc vulturii* demonstrează o cunoaștere profundă, „din interior”, a problematicii, specificității ca demers cognitiv și tehnicilor narative caracteristice prozei mai vechi sau mai noi. Romanul tinde să configureze o atitudine existențială — perpetua autointerogație, continua tentativă întru aflarea sinelei. Alcătuirea lui urmează principiul de constituire a palimpsestului. Cristian Mireanu, tinăr muzeograf într-un oraș de provincie, duce o viață superficială, agrementată de amori pasagere și lecturi indifferente. Vestea că suferă de o boală incurabilă (informația este mincinoasă, de fapt) generează necesară — în economia românească — criza de conștiință. Își propune să se re-găsească, în variantă autentică, prin iubire, prietenie, creație și apropiere de familie (aflarea rădăcinilor?). Din varii motive, care țin de și împlinesc meandrele fluxului epic, efortul său programat are drept rezultat eșecul. După aproape un an, Cristian Mireanu se convinge că schimbarea morală este, în ceea ce îl privește, iluzorie, că natura sa rămâne, în esență, superficială (concluzia urmează a fi ratificată de către cititor — sugerează autorul). În paralel, criza de conștiință a protagonistului „migrează” spre personajele de plan secund. Întâlnim destine individuale agitate tot de febrila interogație de sine. Ele circumscriu o lume prin excelență literară, o lume de virtuali sau deja realizați în operă, scriitori: Maestrul Giurgea, Sebastian Osiac, Ioan Mida Hariton, Andrei Priboloni, Serafim sau Silvia Munteanu își simt existențele strict condiționate de lucrarea în cuvânt, puternic tensionate de polaritatea a *ciefui pur și simplu — a viefui cultural*. De altfel, romanul debordează de trimiteri livrești, indeobște cu cheie, care dețin ponderea în țesătura de simboluri. *Unde se odihnesc vulturii* își conține exegeza critică. Personajele vorbesc despre carte, lămurindu-i înțelesurile (pp. 10—201), autorul își teoretizează viziunea asupra condiției umane. Nu poetizarea în exces amenință echilibrul, ci, paradoxal poate, prea covârșitoarea luciditate a cunosătorului de mecanisme literare. Temător de a nu naufragia printre poncife, acesta se distanțează, mai la tot pasul, de personaje și situații, acuzându-le, explicit, de culpa desuetudinii. Procedeu, incitant la început ca joc cu formele demonetizate ale prozei, ajunge să obosască narațiunea, prin deasa repetare. Emoția, patetismul de elevată factură, dramatismul, fiurul tragic nu sint lăstate să palpate liber (și doar vulturii sint vulturi numai în zbor — poate atunci se și odihnesc!). La sfârșitul lecturii, simți că ai fost „frustrat” de câteva formidabile romane: cel al domnului Constantin și al bufonului shakespeareano-balcanic Zenobie, cel al lui Liviu Gorgota, fascinant prin brebaniana scîndare care îl marchează, cel al lui Har Stănescu, adevăratul căutător de sine, și chiar cel al lui Cristian Mireanu, omul, aparent, fără însușiri. Gabriel Chifu demonstrează că posedă simțul românescului, dar se cenzurează încă în postura de excelent romancier de sorginte parabolică.

CARTEA DE POEZIE

Jubilația melancoliei

Un împătimit de sisifică filtrare a vieții haotice în textul ordonat se arată a fi Tudor Cristea în ultimul său volum de versuri apărut, *Conturul speranței* (Ed. Eminescu, 1987), un spirit bintuit de neliniști existențiale asupra cărora încearcă puterea de exorcizare a rostirii. Poetul se abandonează, uneori, ipostazei de intermediar, cu încrincenare face aceasta, dar știe că escaladarea tensiunii interioare este benefică pentru producerea stării de inspirație: „Intre natură și imaginea ei / marți dimineața: între patru pereți, la o masă, / cu toate măruntaiele ghemuite, blocate. / String creionul cu degetele, transpir, / închid ferestrele, ușile, ochii, urechile.” (*Jurnal*). Alteori scormonește, în infrigurată solitudine, taințele memoriei pentru a scoate la iveală cioburi de întâmplări cu care să configureze, sincretic, un sens posibil al ființării printre experiențe diverse: „Jupuirea spiritului de carne: / mai întâi apuci cuțitul singurătății, / îl încerci ușor pe marginea inimii / și privești. Apoi începi să-ți răzuiești / amintirile: mai ales / seara aceea, camera voastră /... / Și cit vei tăia / în aceste cicatrice și răni / soarele se va umple de iarbă.” (*Penitență*). Tonul este sobru și marcat enunțiativ, imaginile tatonează, cînd febrile, cînd sfioase, registrul concretului și se împlinesc, la intervale solemne, în metafore limpezi. Fluxul liric este determinat fie de angosa dispariției componentei umane a civilizației (vitalul agresat de mecanicism — femeia și roata dințată), fie de meditația autoreferențială. Erosul este văzut întotdeauna ca salvator, mai cu seamă pus în ecuație cu literatura: „Întotdeauna vei privi o femeie / trecînd prin cîmpul de litere; / iarba consoanelor mîngîindu-ți sandala. / Soarele va lumina crud acest mic tablou. / O să simți / sintagmele singelui fremătînd tot mai stins / și pe harta memoriei / înflorînd pete albe...” (*Ritual*). Poemele sint animate de o surprinzătoare jubilație a melancoliei, sentiment ambivalent propriu transpunerii evenimentului trecut în textul ce se vrea peren.

Dominanta elegiacă

Singură elegia — sau, mai exact, atitudinea elegiacă — concentrează și determină, în cel de-al doilea volum de versuri al lui Mircea Belu, *Balet într-un acvariu* (Ed. Litera, 1987), mișcarea lirică. Universul este perceput ca fiind cuprins de o discretă disoluție, generată nu atît de cosmică depreciere a materiei, cît de amurgirea ființei sentimentale. Conturul întâmplărilor, altădată trasat existențial cu aspră fermietate, devine acum, cu intenție, încoșos, diluat precum culorile într-o tristă acuarelă. Rememorarea nu mizantropizează, însă, excesiv, ci conține, aproape de fiecare dată, o trimitere la speranța regenerării: „Pricepe-mi dară ultimul îndemn / Spre inimă ce zburdă prin aripă, / Cînd dinastia sevelor de lemn / Înaltă-n vespnicie cte-o clipă. // Hai să refacem singele trecut / Cu fulger de zăpadă viitoare, / Iar cerbii ce s-au stins într-un sărut / Să-l ocrotim în rana ce ne doare. // Femeia mea mai albă ca un vis, / Baletul disperărilor ne cheamă / Cînd fostul drum într-un contur deschis / Își frînge amintirea de aramă. // Pe buzele străine ale zării / În repertoriul clasic dintre noi / Să-nconjurăm colinele uitării / Cu pergamental ultimelor ploii.” (*Colinele uitării*). Poemele, majoritatea lor intrupîndu-se în prozodia clasică, sint caligrafiate cu minuțiozitate de artizan, dar evită stagnarea glacială a formelor fixe prea îndelung șlefuite. Ele sint înviorate de o anumită directețe a mărturisirii de sine. Apare o subtilă teatralizare a existenței, gestul are amplitudine protocolară, metaforele sint senzoriale și livrești, scenografia este baladesc-gotică, acest din urmă aspect constituind o mai veche preferință a lui Mircea Belu. El se simte cu predilecție atras de aproximarea poetică a unor stări sentimentale cu finalitate ideatică.

CARTEA DE CRITICĂ

Inteligența critică

Pertinența analizei „pe autor” se imbină cu puterea de „a vedea” sintetic vulturile fenomenului literar contemporan în noua carte a lui Ioan Holban, *Profiluri epice contemporane* (Ed. Cartea Românească, 1987), aceste două calități constituie caracteristicile, aș îndrăzni să spun defel contrarii, ci necesare, ale unei inteligențe critice de excepție. Ioan Holban este specializat (publicistic și editorial) pe proză. *Profilurile...* sale constituie exacte radiografii — în ordinea comentariului propriu-zis, dar și în cea a situației într-o axiologie — ale unora dintre prozatorii români contemporani care configurează, în diversitatea cărților, imaginea genului astăzi. Secvențele cu tentă monografică nu produc impresia de fragmentar, ele fiind prinse, pe alocuri în mod explicit, alteori implicit, în țesătura viziunii unificatoare. O viziune unificatoare care este lăsată, cu intenție, nefinalizată, deschisă spre viitoarele manifestări ale prozei românești. Sint cercetate și enunțate direcțiile de evoluție. În *Cuvînt înainte*, mai degrabă eseu preliminar și nu simplă introducere, autorul își argumentează specificitatea demersului critic: „Epoca actuală este una de tranziție; structura, acea organizare internă a fenomenului literar care permite elaborarea unor principii de clasificare și ierarhizare sigură a valorilor, este încă în curs de cristalizare. (...) Proza contemporană este un organism viu — vorba, discret tautologică, a textualiștilor mai vechi sau mai noi —, căruia nu i se pot studia, deocamdată, decît etapele evoluției”. Criteriul cu care se operează ordonarea variatelor aspecte ale literaturii este cel al generațiilor și al promoțiilor. Sint detaliate, pe scriitori, *Generația „Preda”, Promoția „Ivasiuc”, „Școala de la Tirgoviște”, Promoția ’70 și Generația ’80*. Selectarea prozatorilor implică, desigur, opțiunea valorizantă. Sint fixate, cu intuiție dublată de știință într-ale literaturii, particularitățile de concepție și stil ale fiecărui autor. Se accentuează mereu ideea că evoluția „tipurilor” de proză este organică, modalitățile specifice ivindu-se prin opoziția și/sau asimilarea experimentelor anterioare. Metamorfozările formei nu sint înfățișate ca fiind artificiale și aride în substanță, ci relateate cu transformările survenite în viziunea despre istorie, societate, individ a scriitorilor, transformări care au creat un consens estetic cu puternice reverberații directe în ceea ce privește „faptele” literare ale prozatorilor într-o etapă de creație sau alta. Generația „Preda” re-descoperă istoria, mai exact spus, adevărul unui prezent, în retrospectivă, devenit trecut apropiat. Promoția „Ivasiuc” re-pune în discuție statutul socio-istoric, deci și politic, al individului considerat ca produs și producător de / al evenimentului. „Școala de la Tirgoviște” constituie un soi de enclavă ai cărei „locuitori” se dedau cu nedismulată pasiune explorărilor interiorității culturale a ființei umane. Promoția ’70 coroborează accentuarea aspectului de parabolă al povestirii cu multiple experimente narative. Generația ’80 afirmă tranșant că, omul este condiționat cultural, preschimbă, jucîndu-se ironic cu șabloanele, lumea în text, bulversează structurile epice îmbătrinite. Sint avansate, avînd rang de probabilitate, anumite filiații tematice („Școala de la Tirgoviște” — Generația ’80, spre exemplu), dar aria cercetării nu este limitată, cu strictețe stînjenoare, la contemporaneitate, ci conține trimiteri spre alte perioade literare (asemănarea viziunilor la Hortensia Papadat-Bengescu și Alexandru Ivasiuc). *Profiluri epice contemporane* incită la nuanțări nu întotdeauna conforme cu opiniile autorului (cîteva sugestii — în romanele lui Ștefan Agopian violența nu provine atît din documentul istoric, cît dintr-o proiecție anume a condiției umane, iar la Paul Georgescu personajele sint conștanțiale Personajului). Incitarea nuanțărilor prezintă un argument în plus în a demonstra viabilitatea și complexitatea cărții. Ioan Holban se dovedește a fi (încă o dată!) o „voce” critică înconfundabilă, prin capacitatea de a disocia efemeritatea de esență.

Comentarii de GABRIEL RUSU

Ion Minulescu și tinerii scriitori

Se cunoaște, din amintirile și evocările confrăților mai tineri, că Ion Minulescu era o fire deschisă, exuberantă și tranșantă. Iubea literatura și slujitorii ei indiferent de școală, cînaelul sau gruparea din care proveneau. Anii de ședere la Paris, voiajurile destul de dese în străinătate și întîlnirile cu scriitorii și publicul în aproape toate marile orașe ale țării i-au deschis o perspectivă exactă asupra menirii artistului și a operei literare. Orice debutant găsea în omul și scriitorul Ion Minulescu un sfat, un ajutor și o caldă îndrumare în dificila muncă, pe atunci ca și acum, a scrisului penetrant. Întotdeauna evita să dea iluzii sau să incurajeze platitudinile și mediocritățile. Sugera tinerilor scriitori o muncă asiduă, permanentă și, mai ales, cerea o lectură susținută a tuturor capodoperelor literaturii naționale și universale. Talentul nativ fără o cultură temeinică și bine organizată

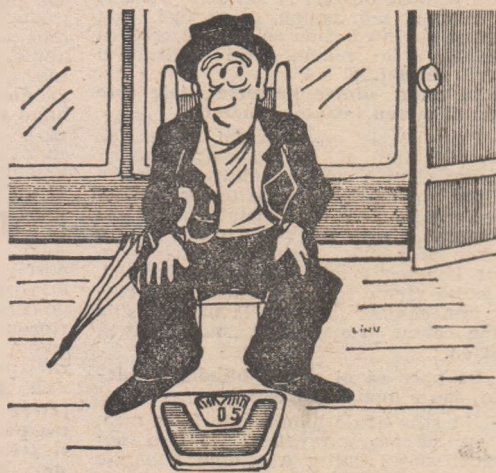
nu duce, în viziunea lui Ion Minulescu, la creații durabile. Cînd un scriitor, în formare, ca Ion Ojog (1896—1961) i-a cerut opera lui Shelley spre a o citi, Ion Minulescu, adept al unei anumite clarități în poezie, i-a mărturisit fără nici o ezitare: [București, 3 octombrie 1922]. Stimat domnule Ojog, iartă-mă dacă fără voie întirzii răspunsul pe care ți-l datoram mai de mult. Vrei să citești pe Shelley? Curiozitatea omului este mare. Eu am citit trei bucăți și-am zis: „Stop”. Dar d[umneal]ta poate să zici: „Avanti”. Există tradus în limba franceză (3 volume), adică vreo 250 lei. Exact nu știu prețul, dar aproximativ acesta este. Dacă prețul acesta nu te face să-ți îndrepti curiozitatea intelectuală spre alți poeți mai citibili, rămîind ca pentru Shelley să ai numai respectul cuvenit celor catalogați de (?), trimite banii la „Flacăra” și „Flacăra” o să-ți trimită volumele. Mă ierți că nu ți le

pot împrumuta eu, dar din principiu nu-mi înstrăinez nici o carte, chiar cînd ea nu mă interesează ca Oscar Wilde, Lord Douglas sau Walt Whitman. Al d[um]itale Ion Minulescu. Astfel de orientări ale gustului literar la tinerii scriitori se întînesc într-un număr apreciabil de misive ale poetului Ion Minulescu răspindite în cele mai neașteptate arhive publice și particulare din România. Unele dintre ele au fost publicate în ziare, reviste, almanahuri și calendare, altele, de asemenea, au fost tipărite în culegeri de corespondență și documente. E necesar, acum cînd opera lui Ion Minulescu se reeditează integral, ca și epistolele emise de el să fie adunate într-o carte de sine stătătoare. Și acest lucru îl poate face cu o competență, deja cunoscută, istoricul literar Emil Manu.

NICOLAE SCURTU

Cronica literară în linii frunte

de LINU

Al. Cistelean, Poezie și livresc, Editura Cartea Românească, 1987.

Al. Cistelean nu se limitează să cîntărească valoarea operei literare în sine, ci ia în considerare întreaga personalitate a autorului.

Fotografie de ION CUCU

Șerban
Cioculescu

Inspirație sau transpirație?)

Antichitatea greacă ne-a lăsat, din vâsta ei mitologie, printre alte divinități minore, cele nouă muze. Fiecare din ele prezida, ca să spunem așa, una din manifestările geniului creator elin. Să le numim, intru amintirea lor, de mult apusă: Polymnia (sau Polhymnia), muza poeziei lirice, Melpomena, a tragediei, Thalia, a comediei, Erato, a elegiei, Calliope, a elocinței, Euterpe, a muzicii, Terpsichore, a dansului, Clio, a istoriei și Urania, a astronomiei. După cum se vede, sfera artei a fost depășită, cu astronomia, lărgită, cu clocința și cu istoria, dar văduvită de artele plastice (pictura sau sculptura). Ne întrebăm dacă în perioada de vîrf a culturii ateniene, în secolul lui Perikles (495—429 î.e.n.), creatorii din cele trei ramuri ale artei și științei invocau fiecare muza respectivă, înainte de a se așterne la lucru, chemind cu alt cuvînt, în sprîjinul lor, inspirația? Credeau ei, într-adevăr, că un glas de sus le suflă în ureche soluția fericită, realizarea operei? Sau se bizuiau pe propria pregătire și putere de creație?

De ce ne-am pus această întrebare? Pentru că odată cu apusul culturii clasice, și mai ales în timpul romantismului, adică din pragul secolului trecut și pînă către jumătatea lui, Muza cu majusculă, una singură, dar atotputernică, a înviat, recîștigîndu-și, ba chiar sporindu-și prestigiul. Ce este drept, și înaintea acestui curent, autorii de poeme epice sau eroice-mice, ca Ion Budai-Deleanu al nostru, invocau Muza, ca un protocol peste care nu se putea trece, înafte de ceremonial. La cite un romantic, ca Alfred de Musset, Ea binevoia să stea de vorbă cu Poetul, să-l îndemne, să-l stimuleze, să-l întărească. Eficacitatea se vedea mai ales prin intervenția mintuitoare a unui factor, și el slăvit: Inspirația.

Cuvîntul a înrînt în limbă ca să semnifice acea stare cînd insul vorbitor sau scribent se simte înlesnit parcă de o forță din afară care-i dictează într-un tempo vivace elocuția ori „scritura” — cum se spune astăzi. Unui poet care i-a plăcut cititorului, acesta îi spune: „— Ai fost inspirat!”

Și tot astfel este feliicitat gazetarul, pentru un articol, compozitorul pentru o bucată muzicală originală, pictorul, sculptorul, dansatorul etc etc etc.

Dacă, de dragul tradiției, am căuta ce este valabil din conceptul acesta, inspirația, fără majusculă, am fi inclinați a crede că explicația e de natură biopsihologică. Starea de așa-zisă inspirație, într-adevăr, implică în primul rînd o dispoziție de lucru, presupunînd buna conexiune a creatorului, fie de ordin artistic, fie de ordin științific. Nimeni nu poate lucra cu spor, nu-i așa, cînd e prost dispus, cînd n-are, vorba lui Caragiale, chef de operă. A doua condiție este însă de ordin spiritual și necesită o acumulare de experiență intelectuală sau afectivă, conștiință sau trecută în subconștient și așteptîndu-și momentul erupției. Căci ce alta este inspirația decît un proces eruptiv, prin care se declanșează atît opera de artă, cit și cea științifică, ambele însă în stare potențială înainte de a se actualiza?

S-ar mai putea defini inspirația, la scriitorii și artiștii debutanți, nedepriși cu travaliu artistic, ca o lucrare facilitată de vervă, dar expusă banalității sau mediocrității.

Sînt convins că primele poezii ale lui Eminescu, pline de influențe, de reminiscențe sau de falsă memorie, au fost scrise dintr-o dată. Am arătat cîndva, de pildă, că a doua sa încercare lirică (după *La moartea lui Aron Pumnul*). De-aș avea, apărută în „Familia”, la 25 februarie 1866, a fost debitoare astăzi obscurului versificator I.C. Fundescu, după lectura, în volumul *Vocea Argeșului* (București, 1857), a poeziilor *La o turturelă și Maria*; alte izvoare, la Radu Manoliu! Conștiința artistică i s-a format însă fără prea mare întîrziere, dovadă primele două poezii trimise *Convorbirilor literare* și apărute în anul 1870: *Venere și Madonă* și *Epi-gonii*, ambele meșteșugite și meșterite, relevînd Junimei din capul locului, un

poet „în toată puterea cuvîntului”. Cine s-ar îndoi de importanța muncii literare și artistice n-are decît să urmărească în monumentală ediție Perpessicius, a *Poezilor* lui Eminescu, variantele manuscrise, rămase și păstrate la Biblioteca Academiei. Unele sînt neverosimil de numeroase, urcînd pînă la 20 (douăzeci), chiar cînd nu e vorba decît de o transpunere liberă din limba germană, ca sonetul *Veneția* (*Poesii*, 1884), după Cajetan Cerri (*Venedig*, 1864).

Al doilea mare clasic al literaturii noastre, apărut puțin după Eminescu și introdus de acesta în cercul Junimei de la Iași, Ion Creangă, a fost și el un împătimit al perfecției artistice. O parte din manuscrisele lui, salvate de editorul său, Gr. I. Alexandrescu, iar apoi de Emil Gârleanu, sînt pline de amendamente; nespun de multe ștersături și rețușe stilistice, în căutarea expresivității, care este condiția însăși a creației artistice. Creangă fusese distins de Titu Maiorescu, în relațiile dintre profesor și elev. La Școala Normală „Vasile Lupu” din Iași, ca premiantul întii. Ca să ajungă și în literatură primus inter pares, de la debutul său chiar, cu *Soacra cu trei nurori* (*Convorbiri literare*, 1 octombrie 1875), autorul de manuale didactice pentru cursul primar, în colaborare cu alți instituitori, a trebuit să reflecteze ca un filolog și artist asupra fiecărui cuvînt și numai astfel să ridice poveștile sale populare la un nivel artistic superior. Multă vreme considerat doar culegător de basme, adică folclorist, Creangă a fost recunoscut de prietenii săi literari ca un creator (G. Panu se mira după întoarcerea sa de la studii, că instituitorul care stătea la început modest și stînjnit pe marginea scaunului, ajunsese apoi, în același cerc, să se lăfăiască în fotoliu și să iasă din mutismul de altădată, cu snoave și intervenții verbale foarte gustate).

Nu alta a fost situația lui Caragiale. Alexandru Ciurcu, fost redactor șef al ziarului *Unirea democratică*, la care Caragiale era, în 1876—1887, un simplu corector, pretindea că-i arunca articolele la coș și că autorul lor spunea cu smereanie că se știe lipsit de talent. Chiar dacă ar fi așa, prin îndelungata muncă și stăruitoare „pieptănătură” a scrisului, Caragiale și-a cucerit măiestria, atît ca traducător, cu tragedia în versuri *Roma invinsă*, (1878) de D. Parodi, cit și cu prima lui comedie, *O noapte furtunoasă* (1879). Însă noi știm că nu este așa: de la primele lui articole din *Ghimpele* (1873), se vede că nu era rodul fragil al improvizăției, ci expresia unei vocații de umorist, prin procedeul rafinat al ironiei. Felul în care, simulînd admirația sau încuviințarea, își ridea de fumurile aristocratice ale mai tinărului Al. Macedonski, de pasiunea bonapartistă a lui Bolliac sau de publicistica pseudo-literară a lui N. D. Popescu, foarte gustată de largul public al *Calendarelor* lui anuale, denotă maturitate spirituală și talent.

Am recurs la exemplul celor trei mari clasici ai literaturii noastre, pînă astăzi neîntrecuți, al căror geniu nu s-a altoit pe inspirație, ci pe munca spornică, pe travaliu artistic, pe conștiința profesională. Talentul literar, implicat în noțiunea de vocație, se cere și el cultivat cu străduință, cu răbdare, cu metodă. Sînt convins că tinerii colaboratori ai *Științei tineretului* nu află nimic nou în aceste rînduri, ci întînesc doar un stimulînt în deprinderile lor, adesea descurajatoare, cînd rezultatul sforțărilor lor nu-i satisfac. Împotriva acestei eventuale slăbiri a încrederii în sine, am recurs la exemplul celor trei stilpi ai creației noastre literare, care n-au pregetat să lupte cu dirzenie contra neînțelegerii oficiale și să persevereze în munca lor creatoare, după ce și-au însușit, fiecare, cunoașterea *întus et in cute* a limbii naționale, în acel moment încă așteptătoare a fixării (efectuată prin activitatea lor). Datorăm marilor clasici șlefuirea unui tezaur pînă la ei în stare brută. Și tot lor le sîntem datori să nu-l devalorizăm.

*) Nu ne arogăm creația acestui înțelept joc de cuvinte.

Cronica literară

de AL. PIRU

Labiș inedit

Sînt nevoit să precizez că în cronica mea trecută nu e vorba de o cercetare a stricătorilor de hirtie (manuscrisul meu!), ci de certare a lor pe care n-o fac eu, ci, cu multă fantezie, Mariana Bojan în remarcabilul său poem *Phantasticon*.

La Suceava, într-o recentă călătorie întreprinsă cu Eugen Simion, un fost student mi-a înmînat *Albumul memorial Nicolae Labiș*, fără autor și fără an, editat de revista *Secolul XX* de care n-aveam cunoștință. Lăsînd la o parte abundențele extrase din tot ce s-a scris despre Labiș, studii critice, amintiri, însemnări, note, mă oprec la paginile inedite, publicate sub îngrijirea profesorului Nicolae Cărlan în patru secțiuni: *Omul comun* (*Lupta cu inerția*), versiune integrată; *Der căzut*, cincizeci și două de poezii, needitate în volume; *Pagini din literatura populară* (*Loștrița*, text ales și stabilit de Nicolae Cărlan și Adrian Cociță și poezii populare) și *Epistolarium*. Intrucît nu știu dacă poetul însuși avea de gînd să le publice, nu este cazul să le judecăm ca pe niște opere finite, ci doar să excerptăm ce ni se pare demn de semnalat.

Născut în același an cu Domițian Cereseranu, Corneliu Sturzu, Radu Ciobanu, Romulus Rusan, Nicolae Stoian, Radu Selezjan, George Bălăiță, Ion Gheorghe, Dumitru Radu Popescu, Mihai Sabin și Sorin Titel, Nicolae Labiș a debutat în volum în anul cînd Argezi revenea, după o lungă tăcere, cu *Cîntare omului*. Venea tot atunci Ion Brad cu *Cinteele pămîntului natal*, Ion Horea cu *Poezii*, Aurel Rău cu *Focurile sacre*, Mihai Beniuc cu *Azimă*, Ion Băieșu cu *Necazuri și bucurii*, Teodor Mazilu cu *Insecțar de buzunar*, Marin Preda cu *Ferestre întunecate*, Laurențiu Fulga cu *Oameni fără glorie*, Dan Botta cu traducerea baladelor lui François Villon. Nu s-ar zice că era chiar secolul în „obsedantul” deceniu. Luîndu-și ca model pe Eminescu din *Odă* (în metru antic), Labiș își fixa atenția asupra omului de rînd: „Stropii suri, amari, cenușia bură, / Seve groase, tari, fără distincție, / Dau schimbări mai mari decît scăpărătoarele / Fulgere nalte”. Își începea autobiografia cu gestii din *Fiind băiet, păduri eutreleram*: „Aievea nu și cu închipuirea / Eu munții nu-i mai simț cum îi simțeam / În vremea unor basme petrecute / Cînd se făcea că un copil eram, / Cînd mă-nsoțeam cu păsări și cu ciute, / Cînd mă-nstelam cu flori, cînd nu uram. / / Văd o-nserare plină de lumină / Plutînd pe bucla unui briu de brad; / În mijloc e lumina-n lună mată / Și-ntr-însa cineva a desenat, / Copilul pur pe care altă dată / Așa precum pe mine l-a chemat...”. Intervine însă ceva. Nostalgiul purității își asumă idealul comun: „Eu a-dînc mă bucur că în jur există / Forțe vie în marșul spre-un real progres. / De acum îmi dăruie viața mea tezistă / Marilor credințe ce mi le-am ales”. A fost Labiș un poet conformist? Se voia un îndrăgostit de absolut într-un Eșeu erotic eminescian: „N-am văzut în vin decît ceață tragică / Cînd am fost deplin despărțit de tine / Astăzi îmi inchin suferința magică / Stelei senine”. Reproșa iubitei că nu-l înțelege (*Lirică*): „Dragostea mea infinită, / De ce să te mint? / Chiar cînd alcoolul îmi mîngiee timpla / Atunci te iubesc / ca pe mine. / Tu nu știi, tu nu știi nimic — / poate mă socoți băiat deștept / sau, așa cum mă socot puținii și cum îmi place să fiu socotit, / un tip cu gînduri banale de om comun”. Credem că ce era mai autentic în el venea din comuniunea cu locurile natale de lingă apa Suhei, coborînd din

obcinele Stînișoarei către care invita pe exponenții evului nou (*Obcina*): „Cînd străbateți vreun codru adînciți-vă-n el / Și adînciți-vă-n sufletul vostru / Pînă la pinzele apelor limpezi / Ale simțurilor elementare”.

Se pare că Labiș s-a vrut și a fost un poet elementar, cîntăreț adică al elementelor cosmice, al pămîntului, al apel, al aerului și al focului, al materiei și spiritului. Socotea că din toate aspirațiile va supraviețui aceea a dragostei (*Privire în viitor*): „Se va stinge curajul cu care fără de teamă / Am zburat către un nesfîrșit ce mă cheamă. / Știînd prea bine că-i o neclintită lege / Să nu-l pot înțelege. // Veșnică vei rămîne doar tu, / Făptură legănată sub ceruri de vise / Numai versurile în care te-am cîntat vor rămîne / Cu privirile albastre și-ntunecoase deschise”.

Toate aceste versuri scrise de Labiș la vîrsta de 17—19 ani merită desigur să fie cunoscute, unele din ele nefiînd mai prejos de cele din volumele tipărite. Extraordinară, din paginile de literatură populară reproduse în album, ni s-a părut „povestea” intitulată *Loștrița*, de fapt o nuvelă ca și cea omonimă, dar diferită, a lui V. Voiculescu, scrisă mai tîrziu. Povestea a fost auzită de Labiș de la un bătrîn de 64 de ani din Baia, Constantin Hîhior, în 1951, și relatăta profesorului Vasile G. Popa care o inserează în lucrarea *Nicolae Labiș, folclorist* (Fălticeni, 1974, ms. dactilo de 181 de pagini). Prin 1962 i-ar fi „depănat-o” și lui V. Voiculescu după ce acesta îi povestise nuvela sa, publicată postum. Aici, un flăcău, Aliman, vrea de mult să prindă o loștriță, știma riurilor. Salvează o fată de la înec care curînd se mărită. Vestit la nuntă că loștrița a reapărut, Aliman se repede s-o prindă și se înecă. Nuvela e un mic studiu al aspirației virile, un *Moby Dick* în miniatură. Loștrița auzită de Labiș e o localizare a mitului lui Oedip. Dumnezeu și Sf. Petru coborîți pe pămînt sînt găzduiți de Vasile Lipan a căruia soție tocmai naște. Amîndoi aud că fiul lor își va ucide tatăl și va coabita cu mama. Spre a evita nenorocirea, tatăl își omoară (în credința lui) copilul și pleacă în lume, dar copilul e salvat de mamă. Vasile se întoarce din America bogat și-și face o prisacă. Primește ca argat un pribeag cu numele de Ion și-l pune paznic la stupi. Travestit în urs, Vasile e ucis de Ion pe cînd voia să se încredințeze dacă argatul păzește bine prisaca. Fiind nevinovat, Ion e lăsat liber și rămîne mal departe în slujba lui. Se însoară cu Maria și vrea să-și facă în curte o fintină. Locul i-l arată în vis o loștriță. Povestind visul Mariei, aceasta înțelege că Ion e fiul ei, descoperit de un călugăr într-o copaie pe iazul minăstirii. Din du-și seama că a comis un incest, fuge și se aruncă în fintina de unde Ion Adusu (acesta îi era numele) scoate loștrița din vis. O aruncă înapoi și se pustiește în lume. Povestitorul uzează de un savuros grai popular cu fonetisme moldovenești. („Așa era obiceiul la minăstire și așa-i și acum: de Blagoveștenie se mîncă la trapeză, pește. Fiecare călugăr ori frate, ori slugă, ori pribeag, ori cie ce-a ci, primește o strachină cu borș de pește, o jumătate de pește fript, o căciulie de usturoi și-un calip de mă-măligă din aceea invirtită la două bețe”).

De reținut și unele strigături: „Ia mai zi, mai zi, mai zi, / Cit îi vremea de-a iubi!”; „Da-ți-vă deoparte toți, / C-aista îl joc de hoți!”.

Dintr-o scrisoare: „Nu există sfaturi care să poată face dintr-un om simplu un poet”.

Cum a fost

Ancorată cu entuziasmul și patetismul tinereții în fenomenul literar și artistic al patriei, în partea cea mai strălucitoare ce ține de labișiana vîrstă de bronz, revista „Supliment” a ziarului „Scinteia tineretului” a probat aplecarea spre acest generos deziderat și în prima ședință din noua stagiune a Cenaclului literar-artistic „Confluențe”. Miza este mare, mugiții viitoarelor valori sînt dătători de speranțe. Ba chiar, așa cum a rezultat deja din prima ședință, avem de a face cu autori deja formați, cu forță de expresie, cu talent incontestabil. „Olga Ghișescu, spunea aseară criticul Constantin Stănescu, nu este un copil talentat... Ea este un poet și spun acest lucru cu deplină responsabilitate”. Iată preocupări care au reiesit din întreaga desfășurare, complexă și dinamică, a primei ședințe a Cenaclului literar-artistic „Confluențe” de joi, 5 noiembrie.

Au citit, precum am anunțat, Olga Ghișescu — poezie și Dan Lungu — proză. De semnalat faptul că amîndoi sînt elevi ai ultimei clase de liceu, vîrsta la care adolescența capătă contururile tinereții mature. Cvasiunimitatea vorbitorilor a subliniat valoarea lucrărilor citite, eu deosebire a poeziilor Olgai Ghișescu, talent incontestabil, cu o prospețime de expresie, cu o vigoare a trăirilor impresionante. Poetul Ion Horea, cel care a vorbit cu însuflețire despre responsabilitatea profesiei de scriitor, salutînd seriozitatea imprimată discuțiilor purtate, a comis chiar o comparație fără echivoc: Olga Ghișescu este o Maria Banuș la tinerețe. Același curaj proaspăt al exprimării feminității, aceeași căutare a eu-lui cu sinceritate, fără trucuri, spre folosul poeziei sale. În intervenția sa, criticul Alex. Ștefănescu a salutată noua formulă de lucru a Cenaclului literar-artistic al revistei noastre, remarcînd buna selecție a autorilor propuși. El a ținut să sublinieze însă că cei doi tineri, și nu numai ei, trebuie să înțeleagă că generoasa deschidere a paginilor de revistă pentru creația lor, punerea lor în discuția unor scriitori, critici literari, oameni de cultură de înalt prestigiu trebuie să le pună la lucru și mai mult simțul responsabilității artistice. Criticul a formulat unele rezerve la adresa prozei lui Dan Lungu. „Dacă proza lui ar fi avut o extraordinară profunzime, cînd a intrat acum cineva pe ușa sălii de cenaclu, nu am fi întors cu atîta ușurință capul spre ușă”. Punct de vedere amendat de altfel, așa cum este firesc într-o dezbateră democratică de cenaclu, de alți vorbitori.

Două excepționale momente muzicale: primul a aparținut lui Gabriel Croitoru, violonist al Filarmonicii ploieștene, deținător al unui impresionant palmares de premii naționale și internaționale. Vioara sa a stîrnit vîi elogii din partea multora: poezii Carolina Ilica și Mircea Florin Șandru, criticul Aureliu Goci. Interpretarea sa conține „un romantism dezlănțuit”. Poetul Ion Horea a văzut în profilul, maniera de interpretare „în legătură directă cu interiorul de spirit și suflet”, ceva din distincția unui George Enescu. Opinii interesante despre creațiile prezentate au exprimat Mircea Ștefan, Mihai Antonescu, Diana Barbu, Marilena Moldovan. Cuvinte frumoase de apreciere a poeziei Olgai Ghișescu a formulat, de asemenea, criticul Constantin Sorescu. O rezervă a formulat, totuși, Florin Lupescu, găsind mai profundă și mai originală proza lui Dan Lungu. Talentul autorului botoșănean a fost relevat și în intervenția criticului Victor Atanasiu.

Mai scump la vorbă, poetul Dan Verona („Iau cuvîntul pentru prima dată într-o ședință de cenaclu”) a fost de acord că cei doi tineri merită generosul pariu al revistei „Supliment”. „În tinerețea mea scriitoricească un astfel de lucru încrea revista clujeană „Echinox” și iată că scriitorii au plecat de la acea investiție de suflet.”

Momentul realizat de corul de cameră „Preludiu” a fost în toate sîrbătorese. Rigoare, stăpînire perfectă a unui repertoriu bogat, de la cel preclasic pînă la cel contemporan. Un dirijor care în cei 15 ani ai corului a imprimat o disciplină artistică de invidiat acestui ansamblu amator: Voicu Enăchescu. Corul este una din formațiile de prestigiu ale Ansamblului artistic al U.T.C. (directorul Romeo Săndulescu). În complexitatea sa, prima ședință de lucru a noii stagiuni a Cenaclului literar-artistic „Confluențe” a probat seriozitatea aplecării către fenomenul literar contemporan, interesul pentru cei tineri care au nevoie de îndrumarea competentă a unei publicații de prestigiu. Ședința a fost condusă de poetul Lucian Avramescu.

Poeți, critici literari, regizori la prima ședință a Cenaclului literar-artistic Confluențe

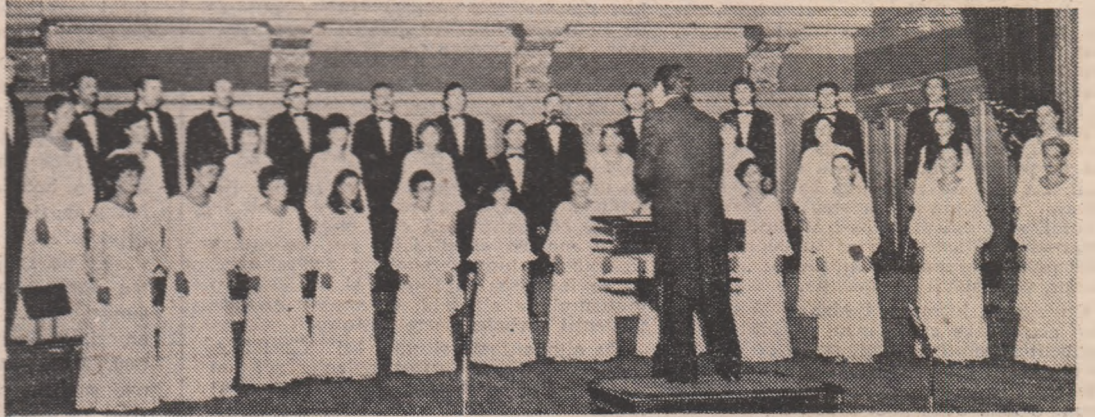
Criticul C. Stănescu luînd aminte, cu sobrietatea-i cunoscută, la „cei care vin”. Alături, poetul Dan Verona retrăind amintirea propriului debut.

Gabriel Croitoru — un pariu cîștigat al artei interpretative românești. Un excepțional violonist tînăr? Nu. Un excepțional violonist. Atît.

Poetul Ion Horea, în fața unui generos discurs despre profesia de scriitor. Interesat de literatură, compozitorul Adrian Enescu.

Corul „Preludiu” — un cor cameral de amatori care sub bagheta lui Voicu Enăchescu a atins un înalt profesionalism

Olga Ghișescu

Poezii citite în cenaclu

Ningea. Atît. Cu cremene puhavă.
Din friul ăsta-nfipt pe carnea goală
Rămîne gustul trudnic de zăbală
Și călcătura roasă de potcoavă.

Ningea scrișnit, tot fulgul cit un dînte,
Mușca din carne iarna ca din piine
De-atît miros istovitor de ciine
Se răsuceau și viermii în morminte,

Se răsuceau și lemnele în foc
Așa de gros ningea și de sărat —
Eu căutam, nealb și nesurpat
Lăcaș de somn, uitat de nenoroc.

Era tîrziu. Atît. Mi-era a frunză
Ningea și — curios — avea dreptate
Eu mi-am rămas căpestrele pe spate
Și cuie-n talpă și rugină-n buză.

Doar șeaua imi mai ține de urît...
Atunci... a nins pin-la sfîrșit.
Atît.

Mai vreau să-ți mai simt gustul miinilor arse,
Genunchii barbar ascuțiți lingă coapse

Și dacă se poate și ochiul, cărunțul,
Să încerci să-l astupi cum ar face-o pămîntul ;

Mai vreau să te aflu uimit de aproape,

Sau te chem într-o doară,
Mi-e dor să te sorb,
miere,
altfel amară,

Opinii (pe scurt) ale vorbitorilor

● „Olga Ghișescu nu este un copil talentat. Ea este un poet și spun acest lucru cu deplină responsabilitate” (C. Stănescu).

● „Poeta își controlează mult prea mult elanul creator. După opinia mea ar trebui să lase mai liber acest avînt al imaginației” (Mircea Florin Șandru).

● „Este o greșeală să judecăm adolescenții cu gîndurile din adolescența noastră. Adolescenții știu azi mai multe despre oamenii mari decît știm noi legat de adolescenți” (Carolina Ilica).

În dinți și în unghii, orbit după pleoape,

Cîndva să te văd mai infrînt decît mine,
Cu irișii moi, depărtat, oarecine,

S-atîme de tine mireasma de cergi
Să blestemi, surpat, că nu poți s-o mai ștergi

Mai vreau...
dar mai vreau ?

Mi-e dor să mă simt mai pămînt ca țărîna,
Să-ți umbli întregă moșia cu mina,
Să știu că râmii, după ce mă cutreieri,
Cu palmele aprig umplute de greieri.

Mi-am smuls rădăcinile
că să te pot urma,

Dan Lungu Un început de poveste

Proză citită în cenaclu

Sint neliniștit. Presimt că are să se întâmple ceva. Nesuferită ploaie. Am de multe ori o intuiție de femeie. Ziua de astăzi s-a furișat pe partea stângă a orizontului și de obicei venea pe dreapta.

Doar cărțile-mi pot ține de urit pe-o vreme ca asta.

După ce am citit întreaga dimineață și după amiază pînă la patru, am mîncat ceva însă am o durere de cap îngrozitoare. Afară plouă, de mult timp, și a devenit deprimant mai ales că sint singur. Incaț cizmele negre și fără a lua vreo haină pe mine, ies. Curge mărunt și des, e-o ploaie de-aceea care poate s-o țină chiar săptămîni. Deși e numai de patru zile, gîndul e-ar putea dura vreo săptămîină mă intristează și mă dezgustă. Ridic fața spre cer să mă lovească din plin picăturile reci, care-mi fac bine. Ilici eu nu știu unde vreau să merg, important e să mă ude pe față. Drumul e plin de noroi și pusti, garduri ude, iar din crengi ce au uitat să inmugurească, stropi mari așteaptă să cadă. E o primăvară tirzie, umedă și cu iz de mocirlă mai ales pe drumurile desfundate.

Calc cu ură pe unde noroiul e mai mare, să aud cum pocnește scurt și se ferește în lături la impactul cu talpa. Poate așa pedepsesc întreaga monotonie și deprimare.

Apa începe să șifoiască pe față și se scurge pe git, pe sub guler. Mă-nfioară puțin și zăvesc o senzație de răcoare.

Păcat că nu mai e nimeni pe stradă să mă schimb o vorbă; să fie măcar un bețiv care să injure!

Umezeala și frigul încep să mă pătrundă, de aceea mă string puțin, parcă făcîndu-mă mai mic mă încălzesc.

Nu mă gîndesc la nimic și privesc aiurea, fără țintă. Totuși parcă un loc îmi atrage privirea, orizontul, îngemănare între negrul pămîntului proaspăt arat și griul cerului brăzdat de praful ploii. Parcă pămîntul decolorîndu-se de-atîta apă urcă în cer.

E cazul să mă întorc în casă.

Odată ajuns urmez o mare plăcere; să mă șterg cu-n prosop moale și cald.

A încetat durerea de cap, însă simt că innebunesc de singurătate. Deschid aparatul și apoi îl închid nervos fiindcă face prea multă gălăgie.

Aș vrea să stau cu cineva de vorbă în șoaptă despre orice, adînciți în fotolii și c-o cană de ceai în mînă. În asemenea momente fug în lumea amintirilor, aliata cea mai fidelă care uneori mușcă cu ură.

Caut un jurnal oarecare, pe care, după ce îl mîngîi, încerc să ghicesc de cînd e și apoi îl deschid la intimplare.

În gară, cred că prima senzație a fost de teamă, mi-era frică de ea, de apropierea ei fiindcă țineam la libertatea mea. Al doilea sentiment a fost cel al triumfului; era imposibil să nu se întimplă. O cunoșteam de mult, de vreun an, mă întâlneam deseori cu ea și mă întrebam ce gîndește în momentul în care mă uit la dînsa. Probabil la ale ei sau poate disprețuia lumea din jur, tot timpul arbora pe buze un suris de superioritate de parcă spunea: „Vă înteleg pe toți și vă compătinesc, eu însă nu voi fi niciodată înțeleasă...”. Deseori mă enerva acest zîmbet al ei ceea ce nu mă împiedica totuși s-o admir. De fapt nici nu știu bine ce mă atrage la dînsa, minile de o fragilitate extraordinară, arcul buzelor sau al sprincenelor sau poate femeia enigmă. Uneori venea în parc, se așeza pe o bancă, stătea vreo oră aproape nemișcată și apoi pleca. În acele momen-

văd unde stă, deși curiozitatea mă ardea neconștient fiindcă mi se părea c-aș rupe o taină, aș săvîrși un sacrilegiu sau că profitînd de tăcerea ei aș putea-o însoți fără să-mi spună nimic și ar fi tentată să mă privească disprețuitor.

Citeodată îmi venea să o prind de mînă și s-o întreb din ce-s făcute degetele de-s atît de fragile sau să-i tip odată batjocoritor: „— Cîripește-mi ceva fețiță că vreau să-ți aud glasul”. (Poate confundam grosolănia și brutalitatea cu virilitatea).

Însă mă calmam repede și apoi îmi era rușine de ceea ce puteam gîndi.

În gară o priveam cu teamă „Fata asta pe care nici nu știu cum o cheamă are să-mi tulbure scurta vacanță de la Sulina. De ce merge tocmai ea și nu alta, o oarecare?”, mă întrebam într-una.

M-a fermecat, cu rochia ei

Opinii (pe scurt) ale vorbitorilor

● „Proza lui Dan Lungu nu mă duce cu gîndul la Anton Holban, ci mai degrabă la Pavel Dan. El va trebui să învețe descrierea gesturilor mărunte, dar atît de semnificative” (Ion Horea).

● „Generozitatea unei reviste trebuie răsplătită printr-un și mai pronunțat simț al responsabilității artistice” (Alex. Ștefănescu).

● „Nu trebuie să cerem lui Dan Lungu un alt gen de proză. El are vocație reală, incontestabilă pentru acest gen de proză, cu o anume atingere poetică” (Aureliu Goci).

Iau un caiet din teancul prăfuit de pe dulap și îl mîngîi — și mă trădez, are scris pe el „Sulina — vacanță fericită”.

Surid, îl șterg tacticos de praful și încet îl deschid. „Am ajuns astăzi dimineață cu o poftă groaznică de mincare și distracție. Ea mă obsedează în continuare. Toată lumea spune că e tristă și îngimfată (foarte curios). Mie mi se pare mai mult singură”.

Ce propoziții timpite, nu reușesc să spună mai nimic profund din ceea ce se întimplă cu mine. Încerc să mi-aduc aminte exact ceea ce am trăit. Mi-e ciudă că nu știu cum s-a petrecut. Am multe lacune în memorie și nici în jurnal n-am scris.

Oare ce-am simțit cînd am văzut-o în gară și am aflat că merge tot la Sulina? Atunci,

te îmi plăcea să mă așez undeva de unde să-i privesc profilul, care parcă tremura, se destrăma și apoi se inchea la loc într-un continuu joc care mă fascina. Avea un profil minunat, o frunte înaltă și semețată pe care odihneau cîțiva cîrlioti negri, un nas bine proporționat care trăda gingășie și feminitate, o gură trandafirie și o bărbie ce cobora lin.

Alteori venea însoțită de un bărbat la fel de tăcut ca și dînsa care, după ce stătea vreo jumătate de oră cu ea respectîndu-i tăcerea, pleca fără să spună măcar „— La revedere”.

De cite ori mă întâlneam cu dînsa cînd mă întorceam acasă, stăteam și mă gîndeam ce fel de femeie e, cîți bărbați cunoaște, pe unde locuiește... Niciodată n-am urmărit-o să

simplă; brațele de marmură verzuie, privirea absentă. m-a fermecat cu întreaga ei ființă. M-am urcat într-un vagon cît mai departe de-al ei, să n-o zăresc, să n-o simt, dacă se poate s-o uit. Să o uit? Absurd. Adică nu absurd, imposibil.

În fiecare gară priveam pe geam, poate coboară să-și ia apă sau să-și cumpere ceva, sau poate scoate măcar capul pe fereastră. Nimic. Rămîneau dezamăgit și trist. Mergeam pînă la vagonul restaurant, trecînd prin fața compartimentului ei, în care nu îndrăzneau să privesc sau trăgeam numai cu coada ochiului. Încercam să mă conving că nu pentru ea s-o privesc pe ea mergeam la vagonul restaurant și priveam hărmlăia din gări căutînd-o din ochi, ci doar așa din plictie-

seală sau curiozitate. „Nu se poate, ce să am eu dînsa! E o oarecare pe care o tratez ca atare”. Nu-mi venea a crede, nici nu voiam să cred că toate le fac pentru dînsa. Îmi lăsam capul pe spate, mă gîndeam la vreau scriitor (mai bine zis încercam să mă gîndesc) la vreo carte, pe care încercam să mi-o amintesc cum arată și „vedeam” cu stupefacție că are chipul ei pe copertă. Tresăream surprins, scuturam puternic din cap și-mi ziceam: „— Nu se poate”. Chipul ei revenea des, pînă cînd nu mai voia să plece, parcă dansa pe valuri sau escalada vreun munte, parcă dansa în jurul unui foc sau stătea pe bancă, îngîndurată și tristă, însă cu nici un chip nu voia să plece. Într-un permanent chin, o hărțuială între mine și mine, am ajuns la Galați obosit, trist, revoltat.

Încercam să merg cu ochii închiși ca să n-o zăresc și mă izbeam în oameni care mă împingeau într-o parte, injurîndu-mă.

Cu un vaporăș am ajuns la Sulina.

Pe vaporăș, nu țin minte ce-am făcut și văd că nici în jurnal nu scrie. Nici nu mai aveam noțiunea timpului, și capul începea să mă doară îngrozitor. Odată ajuns acolo mi-am luat camera în primire și fără a-mi desface bagajele, m-am întins pe pat, mi-am pus mîinile sub cap și, deși nu am dormit, n-aș putea spune ce-am făcut. Cred că m-am gîndit la ea. Nu știu cît timp a trecut așa după care mi-am desfăcut bagajele, cu gesturile unui invins, m-am schimbat și am ieșit să văd orașul. Orașul era de fapt un orașel drăguț, simplu, liniștit și nu prea populat. După ce am umblat hai-hui vreo oră pe străzile pline de praful m-am întors să iau masa la o cantină, aproape de locul de cazare. De cum am intrat am și zărit-o, undeva într-un colț, singură. Simțeam cum mi se întesec bătăile inimii și singele coboară din obraji. „Iar ea!”, mi-am șoptit fericit dar înfrînt. M-am așezat undeva departe de ea, dar de unde totuși o puteam zări. Era minunată în această seară. Priveam cum mîncă delicate și privește absentă într-un singur punct. Oamenii începuseră să termine de mîncat și ieșeau. Ea mîncă încet și privea absentă. Eu am uitat că trebuie să mîncine, o vedeam numai pe ea. Am rămas singuri în toată cantina. Mai tirziu s-a ridicat și a plecat. Am petrecut-o pînă la ușă cu privirea care a rămas în urma ei. De mult timp dispăruse, dar eu priveam consec-

mi-am părăsit răcoarea pădunii și mi-am desprins ocrotirea iederii ca să te pot ajunge,

așteptam să-mi înlocuiești muntele cu înălțimile tale, izvorul, cu limpezimile tale și te-am găsit, și-am căpătat convingerea că rădăcinile mele, uscate de drum, se simțeau mai bine Acolo, în locul de unde fuseseră smulse.

✱ ✱ ✱

Duce-m-aș și m-aș mai duce, Noaptea-n codru să m-apuce La un loc tănit și verde Codrului — copac m-aș pierde.

Duce-m-aș, m-aș duce-odată, Fi-mi-ar iarba mamă, tată, Mi-ar fi gura cit o frunză, Lacrima mi-ar crește-n buză

Duce-m-aș tare departe, N-aș avea de lacrimi parte Nu mi-ar roade drumul talpa, Nu s-ar stinge-n cale-mi iarba,

Duce-m-aș la nunta mea, S-ascult cum mă cade-o stea. Tocmai cînd începe nunta, Steaua mea — din toate sluta.

Duce-m-aș la nunie Să văd de mă-ntorc mai vie,

Să văd firul cine-mi toarce. Duce-m-aș.

Nu m-aș întoarce.

Martî

Întinde mina să-ți aduc limanul, Mai ai un ultim val de doborît Și ești uscat, pumn de țarină-ncinsă Și sîrtecat de sare pînă-n git. Nu-s malul tău, te înțeleg prea bine, N-am golfuri largi, nici plăji să te-odihnești Și tu nu poți sări din stîncă-n stîncă Iar în nisipul meu te-mpotmolești.

Te-au ostenit furtunile de larguri Și ți-s prea nemișcată și te mint, Aș vrea să-ți încrustezi în mine pașii Și, chiar dacă nu crezi, să te alint.

Căci am izvoare totuși, am și fructe, Numai de-ai ști să te ferești de spini Doar pentru tine mi-i sporesc întotdeauna Să nu observi ce-adînc prinzi rădăcini.

Mai ai un val și țărîmul meu e-aproape Lipsește doar atît: să-ntinzi o mină. Dar nu mă vezi, nu scapi de naufragiu. — Așa e-n fiecare săptămîină. —

✱ ✱ ✱

Sint gura ta, cu-atîția dinți mă fereci, Cu-atîtea vorbe mă minjești într-una, Îți mai pozez lasciv pentru biserică, Și nu m-atingi, și poate că-ți sint mina

Sint ochiul tău, ți-s încrustată-n frunte De ți-ai învinge pleoapa m-ai vedea

Ți-e geana neinstare să se-ncrunte Dar nu-i nimic. Nici nu mă vei avea

Ți-s mai aproape decît ți-este glasul Și uneori poreclă-ți sint și piaza De-a lungul urmei mele-ți umblă pasul — Păzește-te! Și lasă-mi-te-n pază...

Sint... Ce nu-ți sint și ce nu-ți pot fi încă Și-ți sint copil de nu-ți pot fi femeie, N-am noapte și-aș fi zi de-aș fi mai lungă. Ți-s gură și-ți sint lacăt și-ți sint cheie.

Blestemul ierbii

Noi ne-am făcut din iarba un refugiu Și ne-am cioplit din iarba un palat, Ne ascundeau trifoiul și lucerna De soarele rotund ca un păcat.

Ce de candori în iarba cit o vară, Ce de lumină risipită-n lut!... Noi adorăm o zeitate verde Convinși fiind că ea ne-a conceput.

Și ne mințeam c-am devenit doi greieri Vasali ai unui verde indulgent, Ne prosternam pe-altarul mentei sacre Sub soarele fluid ca un tarent.

Eram doi ultimi greieri dintr-o vară, Striviți de iarba mare și ostilă Și condamnați să ingînmăm de-a pururi Aceeași melopee inutilă.

Și-am început să ne-ngrijim de iarnă Și de-un culcuș mai trainic, din urzici, Căci ne-a ajuns blestemul ierbii crude Și-am devenit, treptat, două furnici.

FILM

O comedie satirică

Cel mai activ comediograf al cinematografiei noastre, Geo Saizescu, ne propune un nou spectacol umoristic și satiric ca o altă pagină dintr-o serie de „secrete” imaginate scenaristic de Titus Popovici. Despre factura acestui gen de comedie spectatorul și-a făcut o idee la vizionarea Secretului lui Bachus (1984) al cărui rol titular îl deține Ștefan Mihăilescu-Brăila într-una din formele sale actoricești cele mai bune. Cam același lucru se poate spune acum despre interpretul personajului Nemesis, Gheorghe Dinică. E într-adevăr foarte greu de imaginat o interpretare deasupra celorlalte ale sale la acest actor pentru care fiecare rol reprezintă o „școală” de strălucit talent cinematografic. Risc o afirmație spunând că nici un alt regizor nu a reușit să propună un Dinică atât de bogat și totuși de sobru în spectaculosul, picantul traiect al personajului său aproape de neimaginat printre noi. Desigur, comedia are dreptul la convenții și, mai mult decât decit alte genuri cinematografice, la convenționalitatea situațiilor celor mai neverosimile. Codul ei tocmai de aici și vine, din „anormalitatea”, de astă dată comico-satirică, a unor tribulații de o complexitate păstoasă, zgrunțuroasă, nedigerabilă, mistică, tenebroasă, parodică, zornăitoare, burlescă, sprintară, gravă, ofensată: toate acestea redate într-un vertigiu semnat Geo Saizescu. Actorii lasă impresia că se joacă. Nu e o joacă oarecare pentru că nu ne putem juca în nici un fel cu un „zeu” al răzbunării tembele precum ni se dezvăluie Nemesis, „administratorul” unui bloc, ca un „trintore” într-un stup, invenind cu prezența și „chemările” în instanță viața liniștită și curată a celor din jur. Un procesoman și un „șef” religios capabil să speculeze ignoranța naivilor.

Filmul își alege cu binișorul albia narativă, demarând, adică, sau anume, mai greu, căutând să ne pună mai întâi în atmosfera specifică, a unor filme de dosar penal, intentat de societate unui individ ce-și arogă nesăbuinta de a judeca pe alții, de a interpreta gesturile lor nevinovate și de a le răstălmăci în prezența unora și acelorași indivizi, de profesie „martori”. Cu o replică rostită sacadat („Da? Bine!”), cu o obsesie, a cuvintului „(ne) responsabil”, cu șapcă, servietă și fizionomie de om spășit, N. M. Șileanu „stirnește” stupul de albne care, laolaltă, se năpustesc asupra veninosului mai rău decit veninul. Ajutoarele sale principale sînt jucate de Ileana Stana Ionescu (personajul fetei bătrine îndrăgostite, trezită la realitatea de trădarea de care ia notă) și Sebastian Papaiani (se reține, dincolo de o agitație nestruinată, ticul mimicii, de cartofor posibil paralițic). Cad în plasă — dar numai cu consimțământul regiei și al scenaristului, și prin jocul subtil și „bine” detasat al lui Carmen Galin — o soție de ziarist, de profesie avocat, mimind interesul special pentru Nemesis, atât cit să-l oblige la deconspirarea mecanismelor și soluțiilor de îmbogățire pe seama proștilor.

Mă tem însă că voind să nu precizez multe elemente ale narațiunii am și făcut-o, fie și știind că o comedie trebuie mai întâi văzută, iar acest Secretul lui Nemesis este „de văzut”. Un gen popular către care trimite genericul și ansamblul concepției regizorale, ca să nu mai spun nimic despre distribuție, din care voi remarca prezența lui Ion Besoiu (un gazetar fricos, prudent, compus din linii frunte), Dumitru Rucăreanu (de-a dreptul extraordinar în personajul credul ce-și pierde averea la cărți, pierzându-se apoi pe sine), Vladimir Găitan (privirea mării de după furtună). Dar să nu-l uit pe Emil Hosu (mobil, activ, prea activ) și pe Cezara Dafinescu (un personaj de soție singură, suspectată de una, de alta).

Un film cu de toate, căruia i-aș fi dorit câteva insule de divertisment binefăcătoare pentru substanța concentrată a unor secvențe de terifiantă.

IOAN LAZAR

OPERETĂ

Cintecul frumos — mereu redescoperit

Gen cu totul inedit, opereta se impune și atenției tinerilor. Fiind un fapt artistic ce exprimă generozitate și bucurie de a trăi aproape de lumea visului și în universul muzicii și dansului, acest gen de artă caută (și găsește) noi forme de expresie. O dovedește, cu prisosință, și activitatea Teatrului de operetă din București — instituție unică în felul ei, deși montări de teatru de operetă se fac și la Brașov, Galați, Iași, Constanța. „Cetate” — a operetei românești, spațiu de exprimare artistică integrală rămîne însă Teatrul de operetă din Capitală care dispune de un colectiv artistic de excepție. Colectiv pe care îl cunoaștem adesea (din păcate!) numai de la televizor urmărind evoluția unor artiști precum Cleopatra Melidoneanu, Bianca Ionescu, Dorin Teodorescu, a altor cîntăreți de operetă care fac gloria cîntecului românesc. Mergînd la ei „acasă”, văzîndu-i „pe viu”, adică la Operetă, pe scena care i-a consacrat și pe care sint prezenți zilnic, vom putea afla noi dimensiuni ale creației lor artistice. Pentru că o operetă este, ca și o piesă de teatru, ba chiar mai mult decit o piesă de teatru, spațiu de inovație artistică. Despre „afîșul” operetei bucureștene ne vorbește Dorel Popescu, șef al biroului organizare spectacole. Aflăm că se joacă, lunar, 25 de montări, fiecare dintre ele o dată sau de două ori. Sint montări care țin afîșul de ani și ani, dar sint și din cele care numără doar cîteva spectacole. De nu mai puțin de 22 de ani se joacă „Secretul lui Marco Polo”, de exemplu. De multă vreme se joacă și „My fair lady” de Fr. Loewe, „Liliacul” de Johann Strauss (repusă nu demult în scenă într-o viziune nouă), „Oklahoma” de Richard Rodgers, „Contesa Maritza” de E. Kalmann, „Văduva veselă” de Franz Lehar, „Vinzătorul de pășări” de Karl Zeller. Binecunoscuta „Singe vienez” de Strauss va cunoaște o nouă montare, într-o interesantă formulă artistică și cu o distribuție întinerită. Stau în atenția spectatorilor și „Mam'zelle Nitouche” de F. Hervé, și „O noapte la Venetia” de J. Strauss, și „Prințesa circului” de E. Kalmann. Sint opere binecunoscute, clasicizate, ce oferă artistului tînar posibilități de afirmare, de manifestare. Lor li se adaugă, tot atît de bogate artistic, operele românești cum ar fi „Lăsați-mă să cînt” de Gherase Dendrinu sau „Leonard” de Florin Comișel. Cîntecul frumos, știut ca frumos și mereu redescoperit ca frumos constituie forța operetei. Alături de libret, de culori și lumini, de ansamblurile picturale. Dar noutățile Operetei nu sint numai la nivelul interpretării, ci și la nivelul noilor montări. Premiere la Operetă, deci: „Lysistrata”, muzică Gherase Dendrinu, libretul Nicușor Constantin; „Paganini” de Fr. Lehar, versiunea românească a libretului de Ovidiu Dumitru, „Casa cu trei fete”, muzică de Fr. Schubert și Heinrich Berte. De mare succes este „Paganini”. Nu lipsesc nici premierele pentru copii: „Băiatul și paiele fermecate” de M. Virtosu și „Povestea soldățelului de plumb” de Dumitru Capoianu și Constanța Cîmpeanu. Aceasta din urmă este considerată un eveniment artistic. Lor li se adaugă, pe afîșul Operetei (și pe scenă, firește!), spectacolele muzical-distractive sau de varietăți în care predomină muzica ușoară, scheciul, gag-ul, dansul modern, muzică clasică și modernă, romanța, momentul umoristic. Dintre numele tinere ale Operetei bucureștene notăm: Simina Ivan, Rodica Lixandru-Miucef, Bianca Ionescu, Rodica Truică, Laura Niculescu. În colectivul artistic a Operetei există preocupare permanentă pentru a distribui elemente tinere, pentru a aduce un suflu nou, pentru a dinamiza și a da nouă forță artistică unor montări de operă de tradiție, dar și unora din creația de gen recentă.

Miine, 8 noiembrie, Opereta ne invită la două spectacole de referință: „Povestea soldățelului de plumb” (ora 10,30 pentru cei mici) și „Paganini” (ora 18).

E. MIHĂESCU

PLASTICĂ

Fiorul fibrei

Tubitorul de artă care vizitează în mod obișnuit galeria „Simeza” este întîmpinat mai adesea de cite doi sau trei expozanți, prezentînd diverse preocupări estetice. De data aceasta avem plăcuta surpriză a unei expoziții unitare în diversitate, alăturînd sculptură și desen, sub semnătura aceluiași Ion Iancu, într-o ambianță armonioasă de înalt nivel. Tînrul expozant este născut la Rădăcăneni, pe lingă Huși, în 1950, la 28 februarie, fiind absolventul liceului „Octav Băncilă” din Iași, precum și al Institutului „N. Grigorescu” din București. acestor studii adăugîndu-le un an de specializare și numeroase călătorii la marile muzee internaționale.

Desenele pastelate prezentate acum amintesc, ca tehnicitate, expresivitatea figurilor și gestica de amplitudine, sugerate în pictura lui C. Baba. Desenele lui Ion Iancu se detașează însă printr-o viziune originală, alcătuiind o frescă evocatoare a suferinței omului, mai întotdeauna în tovărășia unui animal, înlăntuiri în simbolistica mizeriei și sub nimbul damnațiunii. Exponențială, în această suită, ni se pare cea imagine a condamnatului călare pe măgarul ce-l transportă la stîlpul infamiei, încoronat cu vrejuri florale în locul mitrei inchișitoriale de carton ce-i batjocorea pe eretic. De altfel, toată „fresca” desenelor reprezintă un balot grotesc al unor personajei familice, într-aripate cu mîntăi arceopterice și cagule himerice, într-o procesiune de tenebrozitate și mister recitativ, cu ecourile prelungite ale unei medievalități ce torturează subconștientul. Se poate vorbi chiar de un anumit humor negru de situație în comportamentul acelor personaje surprinse într-o luxurie aparent dionisiacă, dar în fond tragică, permițîndu-ne unele asociații cu vituperanța lui Daumier sau Goya. Acest humor negru este, dealtfel, inclus și în figurativele gipsuri expuse în sălița a treia, prin apariția unui Sancho Panza decapitat, dar triumfător, pe colonul său, un personaj din fiesta întrepătruns cu agresivul taur, sau famelicul personaj călărînd un ou suspendat pe o firavă cariolă. Trebuie spus că scopurile asociative se răsfrîng și înspre fantasticul lui Bruegel sau către „Ispitele” lui Bosch (obsesivitatea ovoidală). Ba chiar în sculptura în lemn a lui Ion Iancu găsim și o legătură mai directă cu viziunile bătrînilor Bruegel, cea distinctă lucrare intitulată Căutătorul de lumină ce pare o transpunere inspirată în tridimensional a Parabolei orbilor. Dintre gipsurile prezente, se mai remarcă Bidul de lînt și compoziția intitulată Călătorul.

Impresionantă, încă din prima sală, ni se înfățișează sculptura în lemn de nuc, paltin sau ulm, într-o rafinată armonizare a esențelor. Mai toate sculpturile în lemn au verticalitate monumentală, una dintre ele reprezentînd Poetul, recunoscîndu-se profilul lui Dante și mai toate sint lucrate cu multă pioșenie și dedicată cizelură, precum și acei Pictor florentin, excelentă operă de factură renașcentistă. Dealtfel plasticianul ne-a mărturisit că aceste sculpturi în lemn sint rodul unui tonus înprospător insuflat dintr-o recentă călătorie în Italia. Artistul a ținut să ne precizeze: „Mulți au pornit de la sculptura lui Brancuși modernă, obiectuală, dar eu mi-am propus să pornesc de la „biftecurele” refuzate de el, dintr-o nevoie de recuperare, intrucît consider că plastica noastră contemporană a dovedit destule hiatusuri. Tehnicitatea și computerizarea modernă nu poate pune în umbră unicatul artistic și respectul pentru meserie, ca atare”.

Subscriind din toată inima la crezul lui Ion Iancu, îmi permit să adaug faptul că eu insumi, prin eseistica din „Cartea Sonetului”, am repropulsat o asemenea privire afectivă către fauctuoasa Renaștere.

Tînrul plastician prezentat aici a făcut și o afirmare hiperbolizantă, de sinteză: „Michelangelo e tot al nostru!” Expoziția de față respectă această filogenie.

TUDOR GEORGE

Valoarea unei arte străvechi

Petru Mihuț este deopotrivă tîran și laminator și, după afirmațiile sale, s-a născut pictor; a pictat prima dată cu penelul lui Ion Niță Nicodim și de atunci ne încîntă privirea cu piesele sale de originală naivitate marcate de obiceiurile și tradițiile satului său natal, piese cunoscute nu numai la noi, ci și în alte, numeroase țări ale lumii.

Prin unicitatea subiectelor: „Cinepa la spălat” (tablou laureat la Festivalul Național „Cîntarea României” în anul 1987) „Nunta la Brusturi — primăvara”, „Sinziene”, pictorul devine o dată în plus interesant. Compozițiile sale orizontale, sint din culori în bloc, aplicate pe pinză direct din tub. (Caliopi Dicu).

Zilele filmului turc

Săptămîna filmului turc, desfășurată în București între 27 oct. — 2 nov. și la Constanța între 29 oct. — 4 nov., a inclus filmele Bicișleta albă, Intoarcerea soldatului, Mătușa mea, Domnul Ömer, Fahriye, sora cea mare, Fidan, Înainte de răsăritul soarelui, filme diverse ca gen realizate în general de regizori tineri. Cu acest prilej ne-au vizitat țara Nail Tan, director general adjunct al Artelor, care se ocupă de cinematografie. Nisan Akman, regizoarea filmului Bicișleta albă, primul său film de lung metraj, dar autoare a numeroase scurte-metraje, și Fikret Hakan, un cunoscut actor, care, în cei 35 de ani de activitate, a jucat în 150 de filme.

Filmul turc, ne-a declarat Nail Tan, a cunoscut mai multe faze de dezvoltare. Primul spectacol cinematografic a avut loc cu filmulețe Pathé, în 1897, iar primul film turc s-a realizat în 1914. După proclamarea Republicii Turcia, între 1923—1940, cinematograful intră într-o nouă fază legată de numele lui Murin Ectugrul, regizor de teatru, mare animator,

faza teatrului filmat. Ruptura de filmele teatrale se produce abia în 1950, a cînd cinematografia intră pe făgașul ei normal de dezvoltare. Apariția televiziunii, în 1968, devine un concurent serios pentru cinematografie, dar și un stimulent care a condus la creșterea valorică a filmelor.

— Care sint direcțiile și tendințele actuale ale cinematografului turc?

— Preocupările noastre actuale sint, într-adevăr, foarte diversificate față de trecut. După ce s-a produs ruptura de teatrul filmat, care cultiva deosebi melodrama, direcția cea mai îmbrățișată a fost și este mai ales acum, cu noul val de regizori tineri, aceea a filmului politic. De asemenea, se dă o importanță deosebită filmului psihologic. Ne preocupă aspecte legate de educația tinerei generații și realizăm filme sociale care combat alcoolismul sau alte răcite. Cerem să se scrie scenarii speciale pentru aceste teme. Desigur, comedia și filmul muzical sint genuri foarte iubite de publicul spectator, de aceea încercăm să fa-

cem filme cit mai bune de acest fel. Dar trebuie să vă spun că de orice gen ar fi filmul, în prim plan se află dragostea. Dragostea este o problemă importantă de viață și un subiect generos.

— Turcia de azi, intervine Fikret Hakan, este foarte deschisă la nou. Pe vremea mea, în 1950, cînd am început eu să joc, nu se învăța treaba asta la școli, la Academii... Noi am creat propria noastră școală, am deschis atunci noua linie în cinematografie... Academiiile nu pot crea un artist, ele pot da direcții în formarea unei personalități artistice, dar nu-i pot da talent...

— Pentru mine, spune acum tînră regizoare Nisan Akman, filmul este realitate, oricum, pleacă de la o realitate a noastră, trăită de noi. Pe mine mă preocupă foarte mult viața femeii; filmul pe care l-am făcut este după o felie de viață, cu caracter autobiografic, dar care conține o poveste generală, fapte care se întîmplă des la noi... Vreau să fac și în continuare filme cu astfel de probleme, care privesc condiția femeii, a intelectualilor...

GRID MODORCEA

CUM CONTRIBUIȚI LA AFIRMAREA GENERAȚIEI DIN CARE FACEȚI PARTE? (II)

Traian T. Coșovei

„Am salutat reușita oricărui tânăr din țară care impunea un stil”

— Ce credeți despre primirea de care a avut parte literatura generației dv.?

— Literatura tinerilor anilor optzeci nu se poate considera nedreptățită din punctul de vedere al receptării critice. Aș dori să fiu bine înțeles și să precizez că prin actul receptării critice nu înțeleg numai decit generoasa (uneori act de cavalierism necesar) întâmpinare a tinarului debutant, ci și (la fel de necesara, într-o ordine a verificării viabilității unei experiențe artistice) contestarea, negația. Între acești doi poli, creația tinară capătă relief, devine conștientă de propria fizionomie, se poate dezvolta liberă de canoanele spiritului limitat dar, totodată, eliberată de leștul laudativ care, odată îndeplinindu-și funcția gălăgioasă, spectaculară și spectaculoasă în arena confruntărilor atât de firești în orice spațiu spiritual, tinde să capete sunetul suspect de tinichea pe post de gong lovit la intrarea în scenă a fiecărei „noi producții” semnate de un tânăr scriitor.

— Cum a evoluat receptarea generației dv.? Cum considerați că va evolua?

— În ceea ce mă privește, m-am format într-un cadru studentesc, cenaclic, de o mare sinceritate a opiniilor. Prietenii, inamicii erau, deopotrivă, lăsați la cuier ca niște mantale ale conjuncturalismului. Nebeneficiind, la ora celui trecut nu prea îndepărtat, de o critică proprie, poezia tinerilor a fost sprinjinită generos, dar exigent, de o serie de critici literari care impuseseră numele de rezonanță ale liricii anilor '60 și '70. A fost o șansă care se putea lesne schimba într-un dezavantaj: cel al receptării de moment, nedublată de spiritul analitic. Acum, când începem să vorbim despre o promoție de anilor nouăzeci (ea există, se formează răbdător, iar ignorarea ei ar constitui un gest regretabil de exclusivism), noi, „bătrâni” tineri care am reușit să spargem gheața din jurul numelor noastre, putem răsufla ușurați. Putem aștepta — vreau să zic — o critică de analiză, o serie de comentarii de substanță, comentarii despovărate de conjuncturalismul inerent întimpinării unor debutanți.

— Ați scris despre mare parte din poezii generației dv. Ați făcut-o pentru mai deplina ei afirmare?

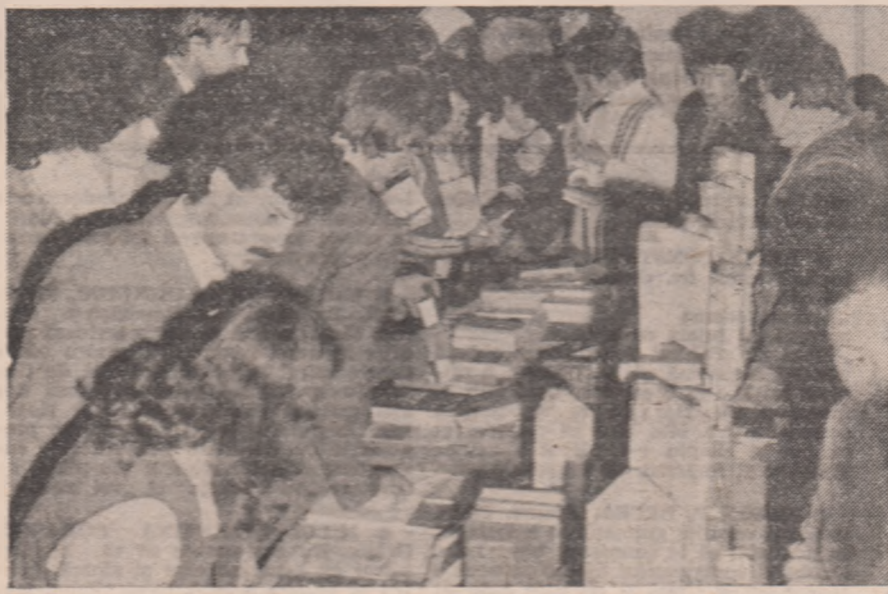
— Am scris despre o serie de poeți ai tinerei generații cu gândul de a-mi găsi, eu însumi, un loc între colegii mei, cu intenția de a comenta poezia tinară chiar cu ochii tinărului poet care își caută drumul, destinul. Deși sint foarte legat de poezii bucureșteni, de numele Cenacului de luni, de Nicolae Manolescu, mentorul acestui cenacul, în numele aceluiași spirit deschis, eliberat de prejudecăți, m-am apropiat de școala de poezie de la Cluj, Timișoara, Tîrgu-Mureș, Iași sau Focșani (chiar dacă acolo există un singur notabil poet), m-am bucurat și am salutat reușita oricărui tânăr din țară care impunea un stil, o viziune, un mod original de a aborda temele de aur ale poeziei.

— Ce rol au avut comentariile dv. la impunerea generației? Ce injurii au avut asupra dv.?

— Nu știu în ce măsură comentariile mele (care sint, indiferent de semnul criteriului axiologic, colegiale) au contribuit la impunerea unui nume sau a altuia, dar am încredințarea că aceste încercări m-au ajutat să mă regăsesc pe mine, să-mi verific „tineretea” receptării, prospețimea actului lecturii. Și, deopotrivă, să mă „tratez” de intoleranță, exclusivism, prejudecăți. M-au ajutat să mă depărtez de persoana fizică a poetului (de „viața lui personală” cum spunea Nichita Stănescu) și să mă apropiu de universul lui, de încercătura existențială răzgîndită în metaforă.

— Cum ar trebui întimpinăți cei care vin astăzi în literatura noastră?

— Cred cu consecvență că mai tinerilor (iată, întotdeauna există și mai tineri) li se cuvine același „tratament” exigent și generos: concursuri de debut loiale, grupaje de versuri frecvente, toleranță și mai ales dragoste pentru poezia care, ca și dragostea, are capacitatea de a renaște, mereu cu aceeași intensitate, mereu nouă, mereu incredibil de surprinzătoare.

Sultana Craia

„Mi se pare prematur să vorbim despre rolul unei generații care abia debutează”

— Credeți în ideea de generație?

— Nu-mi pot imagina istoria literaturii române din ultimele două decenii așa cum o sugerează discuțiile din revistele literare din vremea din urmă: citeva plutoane de tineri scriitori, compacte și uniforme, mărșăluind în același ritm. Noțiunea de generație este foarte mult folosită, îndeosebi cu referire la tineri. Se vorbește mereu despre acest lucru în asemenea măsură încît se pare că pentru critica de actualitate generația este mai importantă decît scriitorul. Mi se pare că, dimpotrivă, interesant nu este atît ceea ce apropie pe scriitori, cît ceea ce li diferențiază, talentul excepțional, personalitatea deosebită, valoarea specială. Aceasta nu exclude solidaritatea, în cazul în care o generație este reală și nu inventată de critică.

— Ce elemente concură, totuși, la configurarea unei generații?

— O generație literară este produsul unor anume evenimente istorice și al unui anume climat intelectual, și nu rezultatul unei decizii programatice. Nu este suficient ca un grup de oameni care scriu, eventual de vîrstă apropiată, să adopte aceleași tehnici și să se elogieze reciproc, pentru ca ei să devină o generație. De altfel, criteriul vîrstei este secundar. O generație se naște dintr-o experiență comună, dar se afirmă prin idei, opțiuni intelectuale și estetice, tendințe și gusturi nu neapărat convergente, ci doar afine.

— Formarea generației cere, așadar, timp...

— Cred că fizionomia, orientarea și specificul unei generații literare se formează pe un parcurs de mai multe decenii și pot fi judecate abia în etapa în care ea este pe cale să părăsească scena, iar nu în momentul în care încearcă să se afirme, cînd își caută chipul și drumul, între tentația de a imita și aceea de a contesta modele.

— Cînd putem vorbi de rolul unei generații?

— Mai important pentru a cunoaște o generație în formare mi se pare nu atît ce scrie, cît ce citește. Nu pot crede în șansele unei generații care se revendică numai de la ea însăși și vrea să se afirme zgomotos, fără a fi trăit mari experiențe dacă nu existențiale, atunci cel puțin intelectuale. Mi se pare prematur să vorbim despre rolul unei generații care abia debutează, care n-a avut cînd trăi dileme și cînd reflecta asupra marii literaturi a înaintașilor, care n-a traversat o perioadă de acumulare, de confruntare, de conflict interior și îndoială.

— Ați scris destul de mult despre cărțile colegilor de generație...

— Am scris într-o perioadă despre literatura unor tineri poeți sau prozatori. Nu am avut totuși sentimentul că trebuie să afirm o generație căreia i-aș aparține. Dacă ea se va constitui, atunci se va afirma la vremea ei și de la sine. Evo-

luția fiecărui scriitor este și trebuie să fie singulară pentru că este un proces subiectiv. Dacă el are șansa ca momentul literar în care se dezvoltă să coincidă cu o generație, ceea ce nu este obligatoriu, atunci va aparține acelei generații voluntar sau nu, iar ea se va afirma în orice caz, în pofida oricărui împrejurări. Nu cred însă că o generație trebuie să se impună prin prezența zgomotoasă ori insistență în primul plan al revistelor sau cenacurilor literare, nici prin declarații și devize, nici prin momente de vogă, ci numai prin cărțile pe care le scrie. Iar acest amănunt mută răspunderea existenței unor adevărate generații literare de pe umerii celor care scriu cărțile pe umerii celor care le editează.

Constantin Pricop

„Între creatorii și criticii din aceeași generație se stabilește o comunitate de gânduri și sentimente”

— Scrieți sistematic despre poezii și prozatorii generației din care faceți parte. O faceți dintr-un sentiment de solidaritate generaționistă?

— „Despre tineri trebuie să vorbească tinerii” — spunea Călinescu și afirmația a fost nu o dată repetată. Se înțelege din ea că între creatorii și criticii din aceeași generație se stabilește o comunitate de gânduri și sentimente, altfel irealizabilă. Ar trebui totuși să revedem și ceea ce urmează în textul lui Călinescu: „Flacăra mea, nemerită prin temperatura ei la topirea bronzului, poate să ardă cristalidele din care ies fluturii de mine”. Înțelesul e destul de clar: tinerii trăiesc, au altă temperatură, întâmplări ale spiritului, cărora cei cu mai multă experiență ar putea să nu le acorde aceeași valoare. Unitatea în jurul ideii de generație, promoție etc. se ridică așadar pe temelia aceleiași tensiuni în trăiri a unor condiții spirituale și de viață comune.

— Ce înțelegeți, în fond, prin a te implica în destinul generației tale?

— În ce mă privește, cred că te implici — în calitate de critic — în destinul generației tale, dacă ești preocupat și reușești să pui în lumină paradigma (epistema sau cum vrei să o numiți) pe care cei de aceeași vîrstă cu tine o formulează, în limitele căreia trăiesc și creează. E, nu-i așa, cu totul altceva decît să te pui pur și simplu în slujba autorilor de vîrstă apropiate ție, pe care să-i lauzi cu orice prilej!

— E vorba de o atitudine premeditată față de autorii tineri?

— În politica față de autorii noi se conturează în anii din urmă două atitudini caracteristice. Prima constă într-o campanie de susținere. În mod declarat sau ascunzîndu-se în spatele unor „judecăți obiective de valoare”, cei care o practică, știind însemnătatea cronicii, recenziei sau simplei citări într-un articol, susțin necondiționat citeva nume. Cealaltă direcție e reprezentată de criticii care-i socotesc pe autorii noi scriitori pur și simplu și le judecă producțiile cu aceeași uni-

tate de măsură aplicată operelor autorilor deja afirmați. În cazul din urmă, văzînd literatura prezentului ca un tot, relevînd diferențele valorice și dintre cei de aceeași vîrstă ș.a.m.d., ideea de generație apare mai puțin clară; scriitorii generației tale se pot dovedi sau nu, în acest caz, oameni ai timpului lor, înainte de a fi autori dintr-o anume generație.

— Cînd scrieți despre autorii tineri, vă rezumați la a-i recenza? Urmăriți, implicit, cum se conturează structurile generației?

— Mi se pare cu atît mai interesant să studiez, ca reprezentant al generației noastre, paradigma care ia naștere sub ochii noștri, cu cît generația, promoția (sau cum altfel să-i spun?) din care fac parte participă, în această privință, la un proces de profundă remodelare, de înlocuire treptată a liniilor de forță elaborate și susținute de criticii anilor '60. În anii care vin, în critică în primul rînd, cred că se vor produce importante mutații: o sensibilă deplasare a centrului de greutate de la obsesia estetică (de acum un bun ciștigat) și de la obsesia sincronizării, la sondările în profunzime, menite să descopere un nou orizont de idei și metode, o nouă identitate a criticii literare românești.

Paul Dugneanu

„O promoție literară se sedimentează într-o perioadă de cîțiva ani”

— Ați scris consecvent despre colegii de generație. Ați făcut-o programatic?

— Mai întîi vreau să mărturisesc că nu prea știu cărei generații aparțin și nici nu mă interesează. Dar, pentru că trebuie să răspund la întrebare, am să spun că situația mea este asemănătoare cu a lui Valentin F. Mihaescu; am debutat în anii '70 cam la egală distanță de primul val al generației '60 și de cel dinții al generației '80. Cum o generație se întinde pe distanța a 20—30 de ani, biologiceste, mă înscriu curbei generației deceniului șapte. Nu am însă un sentiment tocmai dezvoltat al „solidarității” de generație, preocupîndu-mă mai ales scriitorul ca individualitate. Nu aș putea afirma că am scris cu consecvență despre colegii de promoție literară, dar cu oarecare regularitate am comentat pe Petre Anghel, Mircea Nedelciu, Constantin Stan, Mircea Florin Șandru, Liliana Ursu, Ioana Ieronim, Grete Tartler și alții, probabil, autori în care cred. Menționez că o promoție literară nu este nici ea un act spontan, ci se sedimentează într-o perioadă de cîțiva ani. Cum se înțelege, nu am scris deloc „programatic”.

— Vă gândiți la o carte despre generația dv.? E prematur? Puteți schița un portret «în mișcare»?

— Avînd în vedere cele spuse anterior, nu mă gîndesc la o carte despre „generația” din care fac parte fizic. De altfel ca afinități electivă și proiect spiritual, mă simt mult mai aproape de generația lui Mircea Eliade, Mihail Sebastian, Anton Holban, Octav Șuluțiu etc. Din păcate, în acest caz nu putem alege. M-am gîndit însă și am lucrat și lucrez la un volum despre poezii a ceea ce eu am numit „al doilea val”: Marius Robescu, Dan Laurențiu, Nicolae Ioana, Ioanid Romanescu etc., pornind de la selecțiile de autor, publicate în colecția „Hyperion” a Editurii Cartea Românească. În ceea ce privește promoția mea, aș spune că ea este în primul rînd una „criticistă”. Și nu numai pentru că a dat destui critici, Valentin F. Mihaescu, Dan Condeescu, Sultana Craia, Costin Tuchilă, prematur dispărutul Doru Mielcescu, Constantin Sorescu etc., dar și prozatori ca Mircea Nedelciu, Constantin Stan au vizibile inclinații analitico-teoretice pe care le exercită în romanele lor.

— Ați consacrat ample esuri unor mari scriitori români. În ce mod se poate contribui prin aceste acte hermeneutice la configurarea profilului generației?

— În nici un caz în mod direct. Ele definesc, într-un fel, opțiunile mele și calea proprie de a investiga literatura, deci mă ilustrează într-o anumită măsură. Și cum implicit aparțin unei generații, contribuie, involuntar, la conturarea profilului ei literar. În sfîrșit, ele ar putea fi un model de lectură în profunzime și pentru operele scriitorilor contemporani.

Anchetă realizată de CONSTANTIN SORESCU

DIALOG

● **MARIN PARASCHIVESCU**, București. Vă cred că citiți mult, că frecvența diferite cenacluri, că luați premii la tot felul de concursuri. N-am nimic împotriva să vă consider și un bărbat frumos, judecând după fotografia în culori pe care mi-ați trimis-o. Dar versurile nu sînt reușite. Simpla asociere a unor noțiuni greu compatibile („lumină neagră”, „pași osmotici”, „curcubeu de oase” etc.) nu constituie un act de creație lirică.

● **DESDEMONA P.** Timișoara. „M-am hotărât să nu mai scriu poezie și să trec la elaborarea unui roman. Ce spuneți, pot să fac acest pas?”
Este dreptul dv., dar trebuie să știți că pînă acum nu ați scris, ci ați încercat să scrieți poezie.

● **MARIA MUNTEANU**, Constanța. Paginile de jurnal în care vă povestiți aventurile amoroase vă prezintă ca pe o femeie cu experiență, dar și ca pe o autoare neexperimentată.

● **IULIAN MARINESCU**, Galați. Vă înșelați crezînd că literatura „modernă” (noțiunea este confuză pentru dv.) nu are valoare. Această eroare de apreciere o fac mulți cititori. Explicația, după opinia mea, este următoarea. Orice nouă solicită un surplus de efort intelectual și de aceea provoacă o reacție de respingere. Și mai este ceva. Autorii lipsiți de talent există în fiecare moment din istoria literaturii, însă cei din trecut nu mai sînt ținuți minte, spre deosebire de cei de azi care se agită ca să se impună și reușesc să se amestece printre scriitorii adevărați. Așa se face că dv., intrînd într-o librărie și cumpărînd cărțile la întâmplare, fără să vă lăsați ghidați de specialiști, riscați să intrați în posesia unor volume nesemnificative. Citindu-le, vă indignați, și ajungeți la concluzia că literatura „modernă” în întregime nu se compară cu aceea din trecut. Gîndiți-vă că peste o sută de ani din creația literară de azi se va ține minte numai ceea ce este valoros și precis va exista un cititor care, ca și dv., se va plînge că în secolul douăzeci și unu ni-

Poemul săptămîinii

Lada de zestre

Cele mai frumoase ginduri
au rămas sechestrare
în lada de zestre, nedeschisă.

Cel așteptat vine, poate,
cu iarba fiarelor să descuie
lacătul complicat.

Cel așteptat vine, poate,
ca un musafir distrat,
cel așteptat, poate,
nu vine deloc.

Mireasa pleacă la mire
cu gindurile ei curente
și nimeni nu află
înălțătoarele idealuri
uite într-o ladă de zestre,
decît cînd scindurile,
puse pe foc, își gem
amărăciunea, arzînd
cu flăcări pestrițe.

OANA KADAR
București

menți nu se mai ridică la nivelul atins cu un secol în urmă.

● **DELIA CONSTANTINESCU**, București. Poemul dv. despre toamnă începe astfel:

„A venit toamna
acoperă-mi inima cu ceva...”
Dacă nu știți cui aparțin aceste două versuri, înseamnă că vă lipsește o minimă inițiere în literatură. Dacă știți — înseamnă că... Dar să nu pronunțăm acuzații grave. Mai bine să considerăm că pur și simplu v-a plăcut imaginea și ați avut impresia că ați creat-o dv.

● **MIRON P. DECEA**, Brașov. Ca să încălcați regulile gramaticale trebuie ca în prealabil să le cunoașteți bine. Între acrobatul superexersat care simulează o cădere de pe sirmă și cel care cade cu adevărat există o diferență.

● **U.V. Buzău**. Portretul pe care i-

l-ați făcut omului Vasile Voiculescu este idealizat și neconvingător. Comentariile critice asupra operei lui nu cuprind nici o idee nouă.

● **GHEORGHE MARINCIUC**, București. Traduceri din Baudelaire s-au mai făcut (există la noi o serioasă tradiție în acest sens; citiți pentru edificare admirabila ediție alcătuită de Geo Dumitrescu). Dacă v-ar lipsi însă numai meritul pionieratului, n-ar fi nimic. Regretabil este că versiunile propuse de dv. dovedesc o insuficiență cunoaștere a limbii române (de pildă, nu se scrie „ve-i merge” ci „vei merge”).

● **IULIA VALENTINA CORAȘCU**, Brăila. Nu era nevoie să vă blindați picul cu benzi adezive și sfoară, pentru că oricum n-ar fi furat nimeni manuscrisul. Și chiar dacă l-ar fi furat, în scurtă vreme ar fi venit să vă ceară iertare și să vă roage să-l primiți înapoi.

Prima carte

Pe Mihail Gălățanu l-am prezentat cu cîțiva ani în urmă în paginile *Suplimentului* într-un articol cu un titlu entuziast (pe care nu-l regret, dimpotrivă): **Pe locul cîștigător serie Mihail Gălățanu**. Tînărul autor avea pe atunci doar 19 ani, era complet necunoscut, dar scrisese aproape o mie de poeme, unele dintre ele sclipitoare. Recent, lui Mihail Gălățanu i-a apărut prima carte, *Știri despre mine*, și ecurile în presă sînt — cum constat cu o bucurie de prieten mai vîrstnic al lui — favorabile. O atenție aparte merită comentariul Constanței Buzea din revista

Amfiteatrul, comentariu care dovedește că apreciați poezia, în general sobră și chiar severă în aprecieri, a fost cucerită de poezia lui Mihail Gălățanu. Iată cîteva extrase: „...putem spune că Mihail Gălățanu a pășit cu dreptul în Poezie, s-a născut dintotdeauna întru Poezie, debutul său la Litera în vara acestui an este o reușită deplină, este un semn între cele mai bune posibile, excelînd în seriozitate, farmec și har, deopotrivă (...) Titlul ultrasimplu (al volumului, n.n.), vag general, cu gust de farsă aproape, lapidar, poate fi interpretat ca nepotrivit cu

conținutul acestui volum plin de semnele unei adevărate puteri lăuntrice, muzicale și păstrătoare de ritm, cu o geografie diversă a culturii poetice, care îl cuprinde, cu toată evlavia demontatoare de secrete, pe ilustrii noștri contemporani, poeți de vază și încă tineri, dar care amintește intens de Cîntarea Cîntărilor, de Rimbaud și Baudelaire, limbă straturii mai subțiri sau mai groase de culori soresciene, stănesciene, labisiene și ale altor impetuși mari colegi din (în) care ne tragem seva, ne ogîndim gustul, ne îmbărbătăm curajul.”

Pasaje reușite

din texte

nepublicabile

„copilul adoarme
cu o carte cu filele albe
sub căpătii”

(CONSTANTIN GAVRILĂ-
NEGREA,
Deva)

„poemule — cratimă între mine
și lume”

(GH. TICUȚĂ-BERCEA,
Cimpulung-Muscel)

„Sînt ea o pasăre de noapte
Lovită-n aripi de reci faruri”

„Vom fi ea-n visele de toamnă
Strălucitoare străveziri”

(CRISTIAN BĂLAN,
București)

„Zilele — briliante la gitul
lebedei negre
pe care o numesc
viața mea”

(MIHAI ASOLTANEI,
București)

Umor involuntar

„Infinitul ce e oare?
E ceva fără-nețcare
Ce mereu se prelungește
Și nicicînd nu se oprește”

(NICA HENOREL,
Focșani)

Rubrică realizată de
ALEX. ȘTEFĂNESCU

VITRALII

Sadoveniană

Cum poate fi restituită de către un artist contemporan opera unui mare poet al naturii care a fost Mihail Sadoveanu? Răspunde la această întrebare pictura-pastel a doi artiști amatori care expun în holul Bibliotecii municipale în cadrul Săptămîinii Sadoveanu. Complementari, cei doi artiști întregesc o viziune asupra aceluia univers fără egal al cărților marelui povestitor.

Dacă la Mircea Ionel peisajele sînt aproape stilizate, trecute prin cultură pînă la exercițiul în sine al culorii ce se spiritualizează, la Gh. Cătrani cromatismul este dens, palpabil, exprimînd poate cea mai teribilă mișcare a vieții elementare din opera sadoveniană. Primul vede natura printr-un ochean întors, în vreme ce al doilea folosește, au putea zice, un binoclu. Rezultatul unor asemenea viziuni e frapant mai ales în felul în care se materializează perspectiva. La Mircea Ionel ea e aproape absentă, dizolvată într-un infinit-finit pe cînd la Gh. Cătrani ea mai mult blochează vederea, obligîndu-te să înregistrezi pămîntul pe care calci, materia. Atînsă de idee, pictura lui M. Ionel are sigure tangențe cu finețea auzului sadovenian, în vreme ce tablourile lui Gh. Cătrani vădesc aplecare către ritmurile văzute ale bălții și pădurii artistului. Ceea ce conținea la primul este armonia tainică a codrului, ce conținea la al doilea este separarea, limitarea peisajului, unul vorbind de-o taină recuperabilă, iar altul de una ce se desface miraculos sub ochii noștri.

Și poate cel mai semnificativ este felul în care percep cei doi artiști cerul; difuz, infiltrat de albul departelui la Mircea Ionel și posibil de ating la Gh. Cătrani. (Adrian Costache).

CE MAI SCRIB REVISTELE?

„Recurs la educația artistică”

Tot mai densă în idei, cu o accentuată notă academică în modul de abordare a unor chestiuni fundamentale ale culturii se prezintă revista „Amfiteatrul”. Numărul 10/1987 argumentează în acest sens, articole interesante și „de greutate” semnînd alături de profesori, și studenții acestora. Acest număr (ca și precedentele de altfel) se impune prin spiritul angajat, de susținută dezbateri. O caracteristică dintotdeauna a studenției, a tineretului în cultură, este de „primă mină” — fără doar și poate, pe fiecare pagină. Gh. Vlăduțescu, Petru Creția, Mircea Martin, Adrian Marino, Andrei Pleșu, Ion Ianoși, Barbu Brezianu, Constanța Buzea. Un început de seminar (și ce început, remarcabil!) îl constituie grupajul de texte intitulat „Recurs la educația artistică”. Dezbateri din care cităm un „sumum” de idei operaționale pentru demersul necesar în acest domeniu; „prin muncă și pentru muncă” — a cultiva în conștiința tînărului sentimentul răspunderii — omul format prin artă va fi un om al dialogului — școala înseamnă știința de carte — valorile estetice și artistice — învățămîntul a devenit «abstract» și în planul artelor — lipsa de gust văduște stilul de viață — toate lecturile să urmărească o idee centrală — tînărul trebuie să-și formeze singur și de timpuriu o opinie personală — nu dresaj mintal, nu repetiție de papagal, ci

contact organic cu textele de bază — de cărți trebuie să ne apropiem cu încredere — nu ne mai gîndim unii la alții — raporturile dintre oameni nu se reduc nicodată la o roză grație decorativă — nevoia de frumos a imblîzit chipul omului — despre legile artistice ale existenței”.

S.F. — literatură, pur și simplu

● Revista „Argeș” publică cea de a 10-a „Biblioteca Anticipația”, în care realizează un echilibru între creația originală și eseistica pe teme științifice, ilustrînd, într-o tinută publicistică adecvată, o preocupare constantă pentru genul S.F. Pot fi citite cu interes prozele semnate de Nicolae Florentin Petrișor, Györfy György, Bogdan Ficeac, Marilena Măcarie (debut). Se mai rețin interviul cu prozatorul și eseistul Mandic György și fragmentul din volumul „Proiecte planetare” de Alexandru Mironov și Al. Boiu.

● „Paradox” și „Helion” — două publicații timișorene ce capătă tradiție în peisajul literaturii S.F. românești; prima apare ca supliment al revistei „Forum studentesc”, a doua este editată de Casa Universităților. Și de această dată preocupările pentru aspecte teoretice ocupă un spațiu amplu. Întîlnim studii și eseuri semnate de: Horia Aramă, Voicu David, Daniel Vighi, Lucian Ioniță, Ștefan Buzărnescu, Lucian V. Szabo, Györfy György și Mircea Crăciun. Utopia, anticipația și teatrul, literatura S.F. ca formă a educației permanente,

perspectiva umanistă asupra S.F.-ului sînt doar cîteva dintre temele abordate. Un amplu interviu cu Cornel Robu, în „Paradox”, permite universitarului clujean să privească literatura S.F. prin prisma conceptului de sublim. Proze de factură stilistică diferite semnează: Paul Eugen Banceiu, Constantin Cozmiuc, Dănuț Ungureanu, Silviu Genescu, Marcel Luca, Alexandru și Ovidiu Pecican, Mircea Pora, Mihai Alexandru, Dorin Davideanu, Dușan Baiszky, Viorel Pirligras și alții. Pledînd pentru renunțarea la comercial și facil, cele două publicații dovedesc că literatura S.F. poate fi literatură pur și simplu.

O șansă extraordinară!

Că revista „Cronica” de la Iași are nevoie de un spirit ceva mai viu nu incupe nici o îndoială. Chiar și recentul număr din 30 octombrie 1987, deși mai dens ideatic, nu face excepție. Impresia e de lucruri „expediate”, de „a trecut și asta”. Credem că Festivalul de poezie „M. Eminescu” merita să fie altfel „tratat”, cu ceva mai multă generozitate în paginile revistei ieșene. Și ce impresiionantă e lista celor care au participat la Festival! Un Festival de poezie „M. Eminescu” este o șansă extraordinară și pentru o revistă... Din cuprinsul acestui număr semnalăm, între altele, proza semnată de Corneliu Ștefanache, poeziile de critică semnate de tinerii Ioan Holban și Cristian Livescu, articolul lui Ion H. Ciubotaru „O apariție editorială plină de abnegație” și serialul „Condiția creației” de Paul Balahur. Și din nou: Prea puțin despre Eminescu!

TOP 13

SECȚIA ROMÂNĂ

1. IRIS — Ultima toamnă; 2. ROȘU ȘI NEGRU — Joc în doi; 3. HOLOGRAF — Visul meu din zori; 4. LOREDANA GROZA — Să-ți spun adio; 5. METROPOL — Conturul iubirii; 6. DANA BARTZKY — Numai vremea; 7. VOLTĂJ — Tu, doar tu; 8. CELELALTE CUVINTE — În zori de zi; 9. REVEX — De ziua ta; 10. EVOLUTIV — Drumul spre stele; 11. RIFF — Aurora; 12. ALEXANDRU ANDRIES — Fără tine nu; 13. SFINX — Doar cu tine.

SECȚIA STRĂINĂ

1. U 2 — Where the Streets Have no Name; 2. SAMANTHA FOX — I Surrender; 3. JOHNNY LOGAN — I'm Not in Love; 4. BANANARAMA — Heard a Rumour; 5. DEPECHE MODE — Strange Love; 6. SINNITA — Toy Boy; 7. MARRILLION — Sugar Mice; 8. ROBBIE NEVIL — Wot's it To Ya; 9. PET SHOP BOYS — It's a Sin; 10. MADONNA — Causing a Commotion; 11. RICK ASTLEY — Never Gonna Give You Up; 12. MICHAEL JACKSON — Bad; 13. LEVEL 42 — It's Over.

● POȘTA TOP. Corespondențe valoroase, cu efect direct în TOP 13: Marius Oltean (Severin), Adrian Mraconia (Craiova), Mugur Volveanu (Craiova), Eugen Boldor (Ocna-Dej).

MIRCEA ZANE

Cetatea lui Gingis han

De puține ori fascinația unor locuri îndepărtate se completează așa de fericit și deplin cu cea a faptului istoric integrat în legendă, cum se întâmplă cu o vizită la străvechea capitală a imperiului mongol Karakorum, fondată în secolul al XIII-lea de Gingis han. La câteva zile după contactul direct cu o lume mai puțin cunoscută, cu tradiții și valoare specifice sedimentate de-a lungul a secole de singulară și glorioasă existență, la 400 km sud-vest de Ulan-Bator, pe malul drept al râului Orkon, făceam cunoștință cu vestigiile unei strălucite civilizații materiale și spirituale, scoase la iveală de arheologi la sfârșitul secolului trecut. De pe ridicătura de pământ care străpunge spre cer peisajul domol de stepă și domină micul sat Kharkorkim putem vedea o impozantă broască festoasă din granit, înconjurată și aproape acoperită cu bucăți din piatră (obo) aduse ca ofrandă aici, cu sute de ani în urmă, aproape de Muntele Melekhit („Muntele broaștei festoase”), unde pe la 1220 a fost transferat cartierul general al lui Gingis han, semnând actul de naștere al unui puternic centru al civilizației mongole.

Se văd și astăzi semnele cartierelor de artiști și comercianți, ale

caselor arătoase și ale splendidelor palate unde marii hani mongoli primeau cu fast și ceremonie ambasadorii din cele patru colțuri ale lumii, soli de pace sau trimiși în căutare de înțelegere și îndurare. De aici porneau în direcții cunoscute sau numai bănuite misterioase valuri ale hoarelor vijelioase în setea lor de noi cuceriri; dar

gărul Guillaume de Rubrouck, primit în 1256 de hanul Möngke. Povestea relatării prelatului francez, teritoriul orașului, înconjurat de întărituri sparte de patru porți frumos lucrate, era dominat de palatul hanului Ogodei, o clădire cu două etaje, având în centru o vastă sală de recepție susținută de 64 coloane imponente cu pereți im-

din miere), iar pe ultima teracin. Pentru fiecare din aceste băuturi, la piciorul arborelui se aflau vase din argint. În vîrf, un inger ținea în mîini o trompetă.

Cartierele aristocrate se întindeau de la Nord la Sud, de-a lungul râului, înconjurat ca un briu de piatră și cărămidă de cele ale artiștilor, negustorilor și personalului administrativ, de pe urma cărora au rămas astăzi numeroase fragmente de porțelan și ceramică pictată, instrumente de lucru, ustensile domestice și ornamente de toate felurile din aur, argint sau bronz.

În 1380 Karakorum a fost distrus. Dar întotdeauna ca marile măști de cultură și civilizație ale popoarelor, de-a lungul rezerelor, a renăscut din propria-i cenușă. Peste ani, aici se va ridica, cu splendorile sale inegalabile, iurta hanului Artai, cunoscută mîndriei Erdene-dzan, compozitorul fuziunii al hanilor Kôl-Tegm și Bilgha-Khagan, nenumăratele aile bijuterii ale istoriei și artei mongole.

Însușirea mormăntului de argint se aștepta încet peste noi, care priveam aceste ruine, mai vii și grăitoare ca oricînd, făcînd și mai puternice frîngeau de la vîrf spre rădăcini curgea vin, pe alta cumis, pe a treia bal (o băutură obținută

tot aici se desfășura cu seve incomparabile, durabile și riguroase, o înfloritoare viață economică, politică și culturală a triburilor mongole. Este greu însă foarte greu, cu ori câtă imaginație te-ai fi înzestrat natura, de a-ți putea intruchipa în toată splendoarea sa înfățișarea înfloritului Karakorum. Așa că, am întregit observațiile și comentariile ciceronului nostru cu o sugestivă descriere a orașului datorată trimisului regelui Franței, Louis al IX-lea, călu-

podobiți cu alese picturi și podeaua construită în pătrate mari, verzi, formînd lungi benzi de culoare și lumini. La intrare se afla un arbore de argint la rădăcinile cărui, după informațiile cuprinse în lucrarea „Voyages dans l'empire mongol” a călugărului Guillaume, erau „patru lei de argint, din gurile cărora țigănea lapte de cămilă. Pe una din cele patru conducte care se rădăceau de la vîrf spre rădăcini curgea vin, pe alta cumis, pe a treia bal (o băutură obținută

MIRCEA DUȚU

TABELA de MARCAJ

Magna cum laudae

Decamdată să rămînem la supersurpriza cupelor europene, la echipa revelație, de senzație, care și-a văzut tribunele umplute cu-ncepere din minutul 91. Studenții I.A.T.C., secția Regie, clasa Cazan-Iorgulescu, au dat o lovitură de teatru Hamletilor de lângă Copenhaga, veniți cu fixul lor demult tradițional — a fi sau a nu fi —, interpretat în sensul de-a fi ei și-a nu mai fi noi. S-a întimplat, însă, că în viziunea regizorală a artiștilor noștri, celebra dilemă a sunat pe românește „a nu mai fi ei”, intrucit a fost să fim noi! Pe scurt, Regia a răsucit scenariul, întorcîndu-l de la 0-3 la 3-0, pentru a oferi apoi și-un veritabil bis, la cererea publicului intrat pe gratis pe stadion, după minutul 90. C-așa sîntem noi, culanți și le deschidem bratele tuturor. Of, cînd mă gîndesc... Bănuțiți, nu-i așa la cine mă refer! La Philippi, luxemburghezul, bineînțeles, omul cu cartonașele galbene, al unsprezecelea danez din cîmp, la Copenhaga (și cu portarul doispă!), un altul care ne-a crezut prea mititei neajutorată. Ei bine, mici om fi, da' buturuga noastră mică a dat de-a berbeleacul carul mare al profesioniștilor danezi! Or fi ei milionari, da' noi avem băieți de milioane și-or fi ei virtuali campioni ai Danemarcei, noi și lanternă roșie cînd sîntem, ca acum, tot le-am dat șase și le-am mai fi dat! Chiar mă întreb la ce scor îi băteam dacă eram în frunte, cum o să fim din nou, foarte curînd! Pentru că, iată, sîntem — sic, sic! — în turul 3 și-am devenit din cei din urmă cei dinți, cum va puneam în gardă încă de acum o lună c-o să se întimplă, într-un „Certificat de garanție” pe care v-aș ruga să-l recitiți!... Mie mi-a fost să nu văd meciul ăsta memorabil, dar pot să vă spun că, și victorienii trebuie încurajați și susținuți, pentru că, iată, știu și ei să joace fotbal mare, mai mare ca acasă-n deplasare! Cît despre Steaua, nu vă faceți griji! Se descurcă-n continuare și acasă și în deplasare, fiind la fel de tare și de mare ca mai an, meritînd o iarnă blindă și o primăvară fericită. Asta-i tot, iar la-ncheiere premiul nostru acordat în turul 2 studenților Regiei — „Magna cum laudae” — pentru că ei ne-au oferit, să fim cinstiți, cea mai frumoasă bucurie! Mulțumim!...

HORIA ALEXANDRESCU

Redescoperirea muzeelor

„ARCAȘ ODIHNIND” de ION JALEA

Sculptură, 1926, bronz, Muzeul de artă al Republicii Socialiste România (varianțe ale acestei lucrări în bronz se mai află și în patrimoniul muzeelor Sibiu, Cluj și Constanța — gips).

Imagine emblematică, de largă circulație, a creației sculptorului român Ion Jalea, de la a cărui naștere s-au împlinit în mai 100 de ani. Artist de prestigiu, reprezentant de frunte al sculpturii moderne, Ion Jalea a fost un creator a cărui longevitate artistică a fost dublată și de o mare vigoare și originalitate. Autor al unui impresionant număr de lucrări

monumentale (busturi, statui, sculptură monumentală, plăci și basoreliefuluri), Ion Jalea a realizat prin piesa „Arcaș odihnind” o operă de un autentic modernism, care străjuiește drumul spre sălile de artă românească din Muzeul de artă al Republicii, în mod semnificativ. Arcașul lui Ion Jalea este un personaj ce respiră forță, grandioare și umanitate deopotrivă.

Modelat după criteriile și rigorile unei compoziții realiste, cu știința sacrificării detaliului și construirea masei într-un sistem dinamic de raporturi volumetrice, „Arcaș odihnind” stă ca un sfîrșit glorios al unui lung efort artistic de preluare și transfigurare a moștenirii artistice a secolului trecut și naștere a unui limbaj sculptural modern, așa cum avea să fie, după aceea, întreaga operă a marelui artist român, moment de referință în istoria sculpturii românești, ce străjuiește de ani de zile drumul spre sălile muzeului și îndrumă pașii vizitatorului, pregătindu-l spre experiența înfîlțirii cu ARTA. (SIMONA VĂRZARU).

Gabriel Garcia Márquez

În Piața Catedralei, unde de-abia dacă se mai distinge statuia Eliberatorului dintre palmierii africani și noile lampioane cu globuri de sticlă, se produsese o aglomerare de automobile la ieșirea de la biserică și nu rămăsese nici un loc liber în venerabila și zgometoasă Cafenea a Casei. Siurgura trăsura cu cai era cea a doctorului Urbino și se deosebea de puținele care mai rămăseseră în oraș pentru că și menținuse totdeauna strălucirea capotei lăcuite și avea ferecături din bronz ca să nu le roadă salitra, iar roțile și oștea erau pictate în roșu cu margini aurii, ca în nopțile de gală de la Opera din Viena. Pe lângă asta, în timp ce familiile cele mai pretențioase se mulțumeau ca birjarul lor să aibă cămașa curată, el continua să-l oblige pe al său să poarte livrea de catifea închisă la culoare și joben de imblinzitor de cîr, care în afară de faptul că erau anacronice, erau considerate drept dovadă de lipsă de milă în canicula Caraibelor.

Cu toată dragostea sa aproape maniacă pentru oraș, și cu toate că-l cunoștea ca nimic altul, doctorul Juvenal Urbino avusese de foarte puține ori vreun motiv ca cel din acea duminică pentru a se aventura fără reticență în zgometul vechiului cartier al sclavilor. Birjarul a trebuit să facă multe ocholuri și să întrebe de câteva ori ca să găsească adresa. Doctorul Urbino a recunoscut de aproape zbuciumul mocirlei, liniștea sa fatidică, miasma de inecat care în atâtea dimineți de insomnie urca pînă în dormitorul lui amestecată cu parfumul de iasomie din grădina, și pe care el o simțea trezind ca pe o adiere de ieri care nu avea nimic de a face cu viața lui. Dar acea duhoare de atâtea ori

Dragostea în vreme de cînmă

ROMAN

idealizată de nostalgie s-a convertit într-o realitate insuportabilă cînd trăsura a început să hurdăce prin mocirla străzilor unde păsările își disputau resturile de la abator tirite în marea de lavă. Spre deosebire de orașul viceregal, ale cărui case erau din zidărie de piatră, aici erau făcute din lemnărie decolorată și aveau acoperișuri de zinc, și majoritatea erau puse pe piloni ca să nu pătrundă înăuntru puhoaiile revărsate din canalele deschise moștenite de la spanioli. Totul avea un aspect mizerabil și părăsit, dar din bodegile sordeide răzbătea tunetul muzicii de sărbătoare, fără opreliști și legi, a Rusaliilor săracilor. Cînd, în sfîrșit, au găsit adresa, trăsura mergea urmărită de o gloată de copii goi care-și rideau de gâteala teatrală a birjarului, iar el trebuia să-i sperie cu biciul. Doctorul Urbino, pregătit pentru o vizită confidențială, a înțeles prea tîrziu că nu exista o canoadoare mai periculoasă decît cea a virtuștei sale.

Exteriorul casei fără număr nu avea nimic care să o diferențieze de cele mai neferice, în afara ferestrei cu perdele brodate și o poartă demontată de la vreo biserică veche. Birjarul a bătut cu ciocănelul în ușă și numai cînd a fost sigur că adresa era corectă l-a ajutat pe medic să coboare din trăsura. Poarta se deschisese fără zgomot, și, în penumbra din interiorul casei stătea o femeie matură, imbrăcată cu totul în negru și cu un trandafir roșu la ureche. Cu toți anii pe care-l avea, care nu erau mai puțini de patruzeci, continua să fie o mulătră trufașă, cu ochii aurii și cruzi și cu părul tăiat după forma craniului

ca o cască din bumbac de sîrmă. Doctorul Urbino nu a recunoscut-o, cu toate că o văzuse de multe ori, prin nebulozitatea partidelor de șah, în biroul fotografului, iar o dată îi făcuse o rețetă pentru casete de chinină împotriva frigurilor. I-a întins mina, iar ea i-a luat-o între ale sale, mai puțin ca să-l salute, cît ca să-l ajute să intre în casă. Încăperea avea parfumul și murmurul nevăzut al unui crîng și era încărcată cu mobile și obiecte desăvîrșite aflate fiecare la locul său firesc. Doctorul Urbino și-a amintit fără amărăciune de prăvălia unui anticar din Paris, dintr-o zi de luni a secolului anterior, de la numărul 26 din strada Montmartre. Femeia s-a așezat în fața lui și i-a vorbit într-o spaniolă greoaie.

— Simțiți-vă ca la dumneavoastră acasă, doctore — a spus. Nu vă așteptam atît de repede.

Doctorul Urbino s-a simțit trădat. A privit-o cu înima, și-a atîntit ochii la doliul intens, la demnitatea durerii sale, atunci a înțeles că aceea era o vizită inutilă, pentru că ea știa mai multe decît el în legătură cu tot ce era spus și justificat în scrisoarea postumă a lui Jeremiah de Saint-Amour. Așa era. Ea îl însoțise pînă în pragul morții, așa cum îl însoțise de-a lungul a aproape douăzeci de ani, cu o devoțiune și o tandrețe care se asemănau cam prea mult cu dragostea, și fără ca nimeni să o fi știut, în această capitală de provincie unde totul era de domeniul public, pînă și secretele de stat. Se cunoscuseră într-un spital de tranzit din Port-au-Prince, unde ea se născuse și unde el își petrecuse primii ani de fugă, și l-a

urmat pînă aici un an mai tîrziu, pentru o scurtă vizită, cu toate că amîndoi știau, fără să se fi pus de acord, că venise să rămînă pentru totdeauna. Ea se ocupa cu menținerea curățeniei și ordinii în laborator o dată pe săptămîină, dar nici vecinii cei mai răuvoitori nu au confundat aparențele cu adevărul, pentru că presupuneau, ca toată lumea, că invaliditatea lui Jeremiah de Saint-Amour nu se reducea numai la mers. Insuși doctorul Urbino presupunea asta din rațiuni medicale bine întemeiate, și niciodată nu ar fi putut crede că avea o femeie, dacă el însuși n-ar fi relevat acest lucru în scrisoare. În orice caz, îi era greu să înțeleagă că doi adulți liberi și fără trecut, aflați la mîngăina prejudecăților unei societăți infumurate, aleseseră hazardul tuburilor interzise. Ea i-a explicat: „Era plăcerea lui”. Pe lângă asta, clandestinitatea împărțită cu un bărbat care niciodată nu a fost al ei cu totul, și în care au cunoscut nu numai o singură dată explozia instantanee a fericirii, nu i s-a părut o condiție de nedorit. Dimpotrivă: viața i-a demonstrat că poate era exemplară.

Noaptea anterioară fusese la cinematograful, fiecare pe contul lui și pe scaune separate, așa cum mergeau de cel puțin două ori pe lună din momentul în care emigrantul italian don Galileo Daconte a instalat un salon sub cerul liber în ruinele unei minăstiri din secolul XVII.

In românește de MIRUNA IONESCU (Va urma)

„FRUMUSEȚEA SALVEAZĂ LUMEA,
DACĂ NOI
VOM SALVA FRUMUSEȚEA“

ÎN EXCLUSIVITATE
PENTRU
SUPLIMENT

Dialog cu poeta NINA KRASNOVA — U.R.S.S.

Pe Nina Krasnova am cunoscut-o prin mijlocirea delicatului poet care este Grigore Vieru, cu citava vreme în urmă, la sediul Asociației Scriitorilor din Varșovia. Ferfeniteam impresii împreună cu poetul Ion Horea, lângă două cești de cafea, după ce isprăvisem un program al zilei ce conținuse, între altele, întâlniri cu cititori polonezi. „Toamna poeziei varșoviene“, aflată la o impresionantă cifră a edițiilor succesive, avea meritul, între altele, de a extrage scriitorul din cochilia comodă a singurătății lui, împingându-l spre dialog și scenă. Briciul — pozitiv în datele sale esențiale — cuprindea însă și riscuri de emoție gătitoare pentru firile acomodate mai abilit cu masa de scris, și mai puțin cu ieșirea în lume. Așa se face că am văzut cogeamite bărbați, scriitorii de versuri, în imposibilitatea de a rosti cu voce deplină poeziile de ei înșiși iscalite. Ceea ce până la urmă nici nu-i rău, dînd definiția de fragilități a sufletului poetului, personaj fără exercițiul oratoriei și gesticii publice.

Alteu însă era Nina Krasnova, poezia cu plăcerea discursului, rostindu-și versurile ori de câte ori avea prilejul, într-o manieră tipic rusească, bucurându-se copilărește pentru bucuria presupusă transmisă ascultătorului. M-am gândit la poezii părții de lume de unde venea Nina și am avut de legarea unei tradiții. De unde ești, am întrebat-o pe Nina? Din Uniune — mi-a răspuns ea firește. Bine, bine, zic, Uniunea e mare! Din Riazan, răspunde ea. Riazan? Am perceput informația ca pe o imposibilitate. Cum putea fi cineva, un alt poet, de unde numai Esenin putea fi? Acesta a fost firul dialogului nostru, continuat cu pasaje și idei noi, în cele câteva zile ale „Toamnei poeziei varșoviene“.

— Ești venită aici ca reprezentantă a poeziei tineri. Aș vrea să-mi lămurăști ce se cheamă — pentru literatura sovietică de azi — poezie tinăra.

— Pentru mine lucrurile sînt clare. Mai complicat e că în această privință criticii noștri nu se prea pun de acord. Ei încă nu se înțeleg asupra faptului care anume poezie este considerată tinăra și ce poezii sînt considerate tineri. Toți marii poezii ai literaturii ruse au fost ca vîrstă, foarte tineri. Ei nu au fost decît tineri și au fost totuși mari poezii. Ei nu au apucat să fie altcum, adică poezii mături sau bătrîni. Pușkin a murit la 37 de ani, Lermontov la 24, Esenin la 30, Maiakovski la 37, Alexandr Blok a murit de asemenea tinăra, la 41 de ani. Ei au reușit să se exprime, să-și spună cuvîntul în poezie pînă la 30 de ani și nici unul din criticii nu-i numește tineri. Nu vorbim de tinăra poet Pușkin, ci de Pușkin. Criticii, ca și cititorii, îi numesc pe aceștia poezii. E suficient. E ceea ce se cuvine. Toți aceștia pot fi considerați copii și nepoții multora din poezii vremii noastre care nici pînă la senectute nu și-au spus cuvîntul. Și totuși marii poezii pe care i-am numit sînt, prin locul și rolul lor în poezia rusă, părinții celor de azi. Chiar dacă ei nu au avut decît 30 de ani.

— Crezi că adevărata vîrstă a creației poetice este tinăra?

— Să știi că la noi cineva chiar a scris lucrul acesta. Un poet a scris într-o revistă literară că e o rușine să scrii poezie după 30 de ani. Ea e apajul tinerilor.

— Este și opinia ta? Noi am avut de pildă un mare poet, Tudor Arghezi, care a scris, și încă foarte proaspăt, și la 80 de ani.

— Perfect adevărat. La noi există și

opinia aceasta. Inversă primeia. Unii dintre, criticii noștri spun că adevăratul cuvînt al poetului se conturează abia după 40 de ani. Ei se bazează pe faptul că, azi, noi nu avem poezii care la vîrsta lui Pușkin și Esenin să fi atins culmi atît de înalte.

— Toate acestea sînt depistabile și în planul tendințelor literare? Adică această problemă, mai mult de biologie decît de creație, devine ea și o problemă de creație în sine?

— Eu cred că poezii noștri tineri nu sînt tineri nici ca vîrstă, nici ca suflet. Putem vorbi chiar de o „îmbătrînire“ stilistică. Primele cărți ale tinerilor poezii apar tîrziu. Ei își publică cu greu primele cărți și pînă ajung ele la public și pînă ajung ei să fie cunoscuți, trece vreme multă. Cititorii și criticii pot afla despre ei numai din ziare și reviste. Această generație este numită la noi, în disputele de presă sau în dialogurile scriitoricești, „generația pierdută“. Ei nu au parcurs drumul către marea literatură și le-a trecut timpul. Ei nu au avut explozia poezilor din anii '20 (Maiakovski, Esenin), nici a poezilor tribuni din anii '60 (Evtuşenko, Voznesenski) care și-au editat primele cărți în jurul vîrstei de 20 de ani. Cîteva tendințe sînt depistabile. E un curent al „tradiționalistilor“ pe care-l reprezintă, între alții, poezii N. Dmitriev, O. Ermolova, O. Kocetkov, cu tendințe către dezvoltarea liniei lui Nekrasov, la drept vorbind mai mult poezii ai satului. Este apoi curentul „avangardistilor“, al poezilor noului val pe care-l reprezintă de pildă A. Tartikov, I. Jdarov, N. Iskrenko despre care în ultimii doi ani s-a vorbit foarte tare. Ei au tendința de innoire a limbajului, de dezvoltare a liniei lui Hlebnikov și a poezilor futuristi ai anilor 20 și a poezilor urbanisti din anii '60. Aceste curente nu sînt nici ele omogene. Există în cadrul lor o tendință către simplitate, chiar către primitivism. Aș numi aici poezii V. Kazkievici, E. Garbovskaia. Apoi e o tendință către complicarea metaforică a limbajului, cum ar fi la poetul Parșikov. În interiorul tuturor acestor curente se distinge o tendință către ironie. Cu deosebită claritate iese aici în evidență poetul V. Korțev.

— Au aceste curente o explicație în viața socială, sau trăiesc detașat, autodeterminându-se literar?

— E foarte evidentă o tendință către prezentarea în poezie a fenomenelor negative ale vieții, către abordarea și rezolvarea problemelor ecologice, psihologice, morale, antinucleare și către aprofundarea acestora. În această privință tendințele poeziei noastre coincid cu tendințele poeziei mondiale. Sînt citiți și asimilați Whitman, Rozewicz, Eluard. Cu toate că la baza ritmică a construcției stă totuși sistemul silabo-tonic al lui Lomonosov, elaborat de acesta în secolul XVIII. Firește se combină mult și adesea liber.

— Am vorbit foarte mult despre alții. Și totuși acest dialog pe care-l consemnez pentru „Suplimentul literar-artistic al Științei tineretului“ este cu poeta Nina Krasnova. Ce știi despre tine?

— Cite ceva. De pildă că m-am născut în 1950, în Riazan, într-o familie simplă, de muncitori cu mulți copii. Am crescut fără tată, cu mama, cu doi frați mai mari, cu o soră mai mare. Am învățat la o școală din Riazan 8 clase, apoi la școala medie. Am practicat diverse meserii, am îndeplinit diverse munci...

— Ca de exemplu?

— Am lucrat ca instructor de pio-

nieri, apoi am fost comandantă a unui cerc de teatru de păpuși...

— Comandantă?

— Intocmai. Apoi am lucrat ca redactor la ziarul raional din Riazan, „Drumul leninist“. La Moscova am lucrat mai întîi ca brutar într-o fabrică de piine pentru ca apoi să ajung studentă la Institutul de literatură „Maxim Gorki“, la secția Poezie (seminarul lui E. Dolmatovski). Prin cummul, lucram totuși și în vremea studenției ca portăreasă la Institutul de literatură, apoi ca magazineră. Am fost și dactilografă o vreme.

— Nu-i rău. Ți-a plăcut să privești viața din mai multe unghiuri sau așa a fost să fie?

— Așa a fost să fie!

— Mai departe!

— Am absolvit Institutul de literatură și m-am întors acasă, în Riazan. Am fost o vreme conducător al Uniunii literare „Izvoarele Riazanului“. În anul 1980 am fost primită în Uniunea Scriitorilor din U.R.S.S. Poeziile mele au apărut în reviste și almanahuri cu răspîndire pe tot teritoriul Uniunii Sovietice, iar ultimele mele două cărți de poezie „Acele flori roșii“ (Moscova, Maladaia Gvardia, 1984) și „Inelul pierdut“ (Moscova, Sovietskii pisateli, 1986) au cunoscut o circulație mai largă chiar. Din ele au fost traduse poezii în Bulgaria, Ungaria, India.

— Pentru tine debutul a fost greu? Mi-ai spus că sînt probleme în privința debutului.

— Eu am fost mai norocoasă. Ca poetesă am debutat de citeva ori. În Riazan am debutat cînd am terminat școala medie, în 1968, la ziarul raional „Drumul leninist“. În Moscova pot spune că am debutat de două ori, prima oară în 1974, cînd eram studentă. Atunci versurile mele au apărut în Almanahul „Poezia“. A doua oară, la terminarea Institutului „Gorki“, versurile mele au apărut în revista „Iunosti“. Ea a devenit principala mea revistă, jucînd un rol decisiv în soarta mea literară. Ca și Almanahul „Poezia“ de altfel. La cea de-a șaptea Consfătuire a scriitorilor tineri din U.R.S.S. am fost trimisă ca delegată a revistei „Iunosti“. Fortuna literară, cum îți spuneam, mi-a suris.

— E foarte important ca o revistă să parieze pe tine!

— Un asemenea motor e necesar oricărui scriitor.

— Să ne întorcem la începutul discuției noastre. Ești o poeză din Riazan. În toată lumea, Riazanul e legat de numele poetului care exclamă „Ah, voi sănii! Și voi cai, voi cai! / Numai dracul v-a scornit mișelul! / Peste stepă-n goană, cu alai, / Ride pîn'la lacrimi clopoțelul“.

— „Pretutîndeni, prin pustiuri reci, / Lună nu-i, nici glas de ciini, nici ceață, / Încă n-am îmbătrînit pe veci / Hai, dă-ți suflet, viața mea-ndrăzneată! / Cîntă-n spartul nopții vizitiu, / Te-nsoțesc de vrei, dar cu tristețe, / Despre ochii vinei care-i știu / Și despre voioasa-mi tinerețe...“ Da, ai dreptate. În Riazan există cultul lui Serghei Esenin. În Riazan, într-o măsură mai mică sau mai mare, poezii încearcă asupra lor influența marelui Serghei. Pe unii dintre ei această influență i-a strivit, i-a sufocat. După Serghei Esenin, în Riazan n-a mai apărut nici un poet egal cu el ca putere de creație și renume. Dar nu-i vina lui Esenin. Nu el ne stă în cale. Unui poet cu adevărat mare el nu i-ar fi stat în cale. În Parnas e loc pentru toți. Adevărul este că și el a avut obsesia altora. Obsesia lui Tolstoi, de exemplu.

— La ce te referi? Poate obsesia lui Maiakovski, cu care a fost contemporan. Într-un anume fel și-au împărțit faima.

— Nu, chiar la obsesia lui legată de Lev Tolstoi. Cînd Esenin s-a căsătorit cu nepoata lui Tolstoi, nu a putut să trăiască în casa acesteia. Esenin se plîngea că în casa ei, oriunde ar fi privit, vedea barba lui Tolstoi, că barba lui Tolstoi îl inhiba. Dar după cum știi, marele scriitor Tolstoi nu l-a inhibat pe marele poet Esenin. Tolstoi este Tolstoi, Esenin este Esenin.

— Esenin și-a cam părăsit iute nevestele furat de boema lui incurabilă. Plîngerea lui legată de spiritul lui Tolstoi care bîntuie pereții era poate un pretext — glumesc — s-o ștergă de acasă. Spune-mi, Nina Krasnova, se mai vorbește despre Esenin în Riazan, mai este el evocat ca tinăra al locului, și-l mai amintește cineva altfel decît literar vorbind?

— Despre Serghei Esenin circula multe legende, anecdote care au sau nu o bază reală. Tăranii din cătunul Konstantinov, unde s-a născut și a trăit pînă la 16 ani, îl iubesc cu patimă și-l consideră mai departe poetul sufletului lor. Sînt încă în viață țărani în părțile noastre care l-au cunoscut personal, care și-l amintesc. Firește, uneori ai surprize. Un corespondent a intervievat un țaran. „L-ai cunoscut pe Esenin?“, a întrebat acesta. „Firește, mi-l amintesc foarte bine. El venea la noi de la Moscova. Cînta cîntece populare rusești la armonică“. „Nu vă amintiți cu cine venea?“, „Bada“, a zis țaranul. „Venea cu un alt mare poet al nostru, Pușkin“.

— Confuzia e de un secol doar!

— Pușkin a murit în 1837, firește. Dar, dincolo de lucrurile care se amestecă în mîntea unora, între planul realității și cel care ține de literatură, sînt și amintiri interesante despre poetul din Riazan. Ele pot intra în istoria literară. Sînt scriitorii care l-au cunoscut personal pe Esenin, ca de exemplu L. Leonov. În Tașkent trăiește fiica lui rămasă de la una din soțiile legitime, Zinaida Raih — Tatiana Esenina care, e adevărat puțin, dar își amintește de tatăl ei.

— În acest serial de interviuri am pus și vom pune problema raportului dintre artă și civilizație. Îți voi adresa aceleași întrebări. Civilizația strivește cultura? Literatura, în speță poezia, vor plăti tribut computerizării? Va mai avea nevoie omul zilei de mine, omul mileniului trei de poezie?

— Poetul Andrei Voznesenski are rînduri care pornesc de la ideea lui Dostoievski că frumusețea salvează lumea: „Frumusețea salvează lumea, / Dacă noi vom salva frumusețea“. Aceste rînduri pot fi raportate și la poezie care este sinonimă cu miracolul, cu frumusețea. Ea nu poate muri de mina oamenilor computerizați. Ea, ca și omul, în minutul de maximă primejdie pune în mișcare, ridică acele energii nebănuite, salvatoare. Apoi oamenii, care sper să nu moară asemeni mamuților și dinozaurilor cuaternari, vor salva, trebuie să salveze poezia. Ei nu-și vor ascunde „corpul alb“ în carapacea broaștei țestoase, lăsînd liber „curentul electric declanșator“ ca-n poezia „Poveste atomică“, de Iuri Kuznețov.

— Ești o structură optimistă, iar încrederea pare definiția filozofiei tale!

— Nu te înșeli. Încrederea este într-adevăr, suportul existenței mele.

LUCIAN AVRAMESCU